

RAPPORT

Natuurtoets projectgebied Mokkebank - Versterken Friese IJsselmeerkust

In het kader van de Wet natuurbescherming en het NNN

Klant: Provincie Friesland

Referentie: BH1774WMRP2110131632

Status: S1/P01

Datum: 25 oktober 2021

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Euvelgunnerweg 25A
9723 CV Groningen
Water & Maritime
Trade register number: 56515154

+31 88 348 53 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Natuurtoets projectgebied Mokkebank - Versterken Friese IJsselmeerkust

Ondertitel: Natuurtoets Mokkebank
Referentie: BH1774WMRP2110131632
Status: P01/S1
Datum: 25 oktober 2021
Projectnaam: Versterken Friese IJsselmeerkust
Projectnummer: BH1774
Auteur(s): **J**

Opgesteld door: **J**

Gecontroleerd door: **J**

Datum: 17-10-2021

Goedgekeurd door: **J**

Datum: 25-10-2021

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden veeleenvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V. en dient voor publicatie of anderszins openbaar maken te worden geanonimiseerd.

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel van de natuurtoets	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Juridisch kader	4
2.1	Gebiedsbescherming (Natura 2000)	4
2.1.1	Beheerplanmaatregelen projectgebied Workum	5
2.2	Soortenbescherming	5
2.3	Bescherming van houtopstanden	7
2.4	Natuurnetwerk Nederland	8
3	Onderzoeksmethode en onderzoeksvragen	9
3.1	Beschermde soorten	9
3.2	Beschermde gebieden	10
3.2.1	Wettelijke beschermde gebieden	10
3.2.2	Planologisch beschermde gebieden	10
3.3	Beschermde houtopstanden	10
4	Plangebied en voorgenomen ingreep	12
4.1	Ligging van het plangebied	12
4.2	Beschrijving van de deelgebieden	13
4.2.1	Workumerwaard	Error! Bookmark not defined.
4.2.2	It Soal	Error! Bookmark not defined.
4.2.3	Stoenckherne	Error! Bookmark not defined.
4.3	Voorgenomen ingreep en optredende effecten	15
4.3.1	Workumerwaard	Error! Bookmark not defined.
4.3.2	It Soal	Error! Bookmark not defined.
4.3.3	Stoenckherne	Error! Bookmark not defined.
4.3.4	Tijdelijke effecten alle deelgebieden	15
4.3.5	Permanente effecten alle deelgebieden	16
5	Beschermde soorten	17
5.1	Vaatplanten	17
5.2	Grondgebonden zoogdieren	17
5.2.1	Boommarter	Error! Bookmark not defined.
5.2.2	Das	17
5.2.3	Noordse woelmuis	18
5.2.4	Otter	18
5.2.5	Waterspitsmuis	19

5.3	Vleermuizen	19
5.4	Broedvogels	20
5.5	Vissen	21
5.6	Reptielen en amfibieën	22
5.6.1	Heikikker	23
5.7	Ongewervelde diersoorten	24
5.8	Voorzorgsmaatregelen	25
6	Beschermde gebieden	26
6.1	Wettelijk beschermde gebieden (Natura 2000)	26
6.1.1	IJsselmeergebied	27
6.1.2	Mogelijke effecten	29
6.1.3	Effectbeoordeling	30
6.2	Planologisch beschermde gebieden (Natuurnetwerk Nederland)	32
7	Beschermde Houtopstanden	35
8	Conclusies	36
8.1	Beschermde soorten	36
8.2	Beschermde gebieden	37
8.3	Beschermde houtopstanden	38

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De Friese IJsselmeerkust is onderhevig aan erosie en de gevolgen van het onnatuurlijke (omgekeerde) peilbeheer van het IJsselmeer. Met als gevolg de aantasting van de ecologische kwaliteit van het watersysteem van het IJsselmeer. Daarnaast lijdt ook het functioneren van buitendijkse natuurgebieden, stranden (erosie, verzanding) en de vaarverbinding van/naar de kust (verzanding) aan de gevolgen van erosie en het peilbeheer. Als gevolg van deze ontwikkelingen is uiteindelijk het gebiedsontwikkelingstraject Versterken Friese IJsselmeerkust ontstaan waarin maatregelen en projecten zijn benoemd die bijdragen aan het herstellen van de Friese IJsselmeerkust.

Binnen het gebiedsontwikkelingstraject zijn vijf projectgebieden aangewezen: Workum, Hindeloopen, Mokkebank, Gaasterland en Lemmer-Tacozijl. Deze natuurtoets behandelt de voorgenomen werkzaamheden binnen het projectgebied Mokkebank (zie paragraaf 4.1). Het uitvoeren van de werkzaamheden is een ruimtelijke ingreep zoals bedoeld in het kader van de Wet natuurbescherming.

Om na te gaan of (negatieve) effecten op onder de Wet natuurbescherming beschermde gebieden of beschermde soorten kunnen optreden, is een toets nodig waarbij de mogelijk effecten op beschermde gebieden of soorten in kaart worden gebracht. De gegevens geven duidelijkheid of een aanvullend onderzoek en een daaruit volgende toetsing aan de Wet natuurbescherming noodzakelijk is en/of een aanvullende beoordeling in het kader van de planologische gebiedsbescherming. Provincie Friesland heeft daarom Royal HaskoningDHV verzocht een natuurtoets uit te voeren voor de gebiedsontwikkeling in het projectgebied Mokkebank (als zijnde onderdeel van het project Versterken Friese IJsselmeerkust).

1.2 Doel van de natuurtoets

Dit rapport geeft een algemene indruk van het plangebied en de daar mogelijk voorkomende juridisch dan wel planologisch beschermde natuurwaarden. Hierbij wordt gekeken naar de onderdelen Gebiedsbescherming (Natura 2000-gebieden), Soortenbescherming (flora & fauna), bescherming van houtopstanden van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) en de planologische gebiedsbescherming van het Natuurnetwerk Nederland (afgekort als: NNN). Op basis daarvan wordt bepaald of overtredingen van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming en Provinciale Ruimtelijke Verordening (NNN) te verwachten zijn en of dit voorkomen kan worden door het treffen van gerichte (mitigerende) maatregelen of dat een ontheffing of vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het juridisch- en beleidskader weergegeven. In hoofdstuk 3 wordt de werkwijze besproken en in hoofdstuk 4 is het plangebied en de voorgenomen ingreep besproken. Hoofdstuk 5 beschrijft het voorkomen en de mogelijke effecten op beschermde soorten, in hoofdstuk 6 zijn de mogelijke effecten op beschermde gebieden beschreven en vervolgens wordt in hoofdstuk 7 gekeken naar beschermde houtopstanden. Tot slot bevat hoofdstuk 8 de conclusies en aanbevelingen ten aanzien van beschermde natuurwaarden.

2 JURIDISCH KADER

De juridische kaders die volgen uit de Wnb en het beleid rond het NNN vormen het toetsingskader. Wat betreft de Wnb zijn de onderdelen Gebiedsbescherming (Hoofdstuk 2 van de wet), Soortenbescherming (Hoofdstuk 3 van de wet) en Bescherming van houtopstanden (Hoofdstuk 4 van de wet) van belang in het licht van de voorgenomen activiteit.

2.1 Gebiedsbescherming (Natura 2000)

Natuurwaarden zijn op diverse manieren beschermd, via het wettelijk spoor en via de ruimtelijke ordening. Internationale richtlijnen, zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, hebben een vertaling gekregen naar Nederlandse wetten.

De Wet natuurbescherming beschrijft in hoofdstuk 2 de juridische basis voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden en stelt de kaders voor de beoordeling van activiteiten die (mogelijk) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van deze Natura 2000-gebieden. Op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn moeten Natura 2000-gebieden aangewezen worden om habitatten en soorten van Europees belang te beschermen.

De beoordeling van plannen, projecten is geregeld onder Wet natuurbescherming art. 2.7:

1. Een bestuursorgaan stelt een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, uitsluitend vast indien is voldaan aan artikel 2.8, met uitzondering van het negende lid.
2. Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.

Dit betekent dat er een passende beoordeling opgesteld dient te worden en dat het bestuursorgaan de vergunning alleen af mag geven als de zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000 gebied niet aangetast worden. Mochten er significante gevolgen zijn dan dient een ADC (alternatieve oplossingen, dwingende redenen van groot openbaar belang en compensatie) toetsing doorlopen te worden en kan vergunning alleen verleend worden als aan alle voorwaarden wordt voldaan (geen alternatieve oplossingen, dwingende reden van groot openbaar belang en compensatie). De voorwaarden staan vermeld in art 2.8 van de wet. Conform de EU-richtlijn kan gewerkt worden met een Voortoets in de oriëntatiefase. Een Voortoets kan twee mogelijke uitkomsten hebben:

- Er is zeker geen negatief effect. Er is geen vergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig.
- Significant negatieve effecten kunnen niet worden uitgesloten. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een Passende beoordeling vereist, aanvullend op de Voortoets.

Ook ontwikkelingen buiten Natura 2000-gebieden kunnen onder deze wet vergunning plichtig zijn; de wet kent namelijk de zogenoemde externe werking. Hierdoor moet ook worden bekeken of ontwikkelingen buiten een Natura 2000-gebied negatieve effecten kunnen hebben op de daarbinnen vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen. De Wet natuurbescherming kent voor wat betreft externe werking géén grenzen en schrijft voor dat alle gebieden die mogelijk beïnvloed worden door een activiteit in de toetsing moeten worden meegenomen. Naast de wet vormen aanwijzingsbesluiten en de Natura 2000-beheerplannen het toetsingskader bij de vergunningverlening.

2.1.1 Beheerplanmaatregelen projectgebied Mokkebank

Voor het uitvoeren van beheerplanmaatregelen geldt op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Vergelijkbare artikelen zijn opgenomen ten aanzien van Soortenbescherming (hoofdstuk 3) en Houtopstanden (Hoofdstuk 4) in de Wet natuurbescherming. De voorgenomen ingreep in het projectgebied Mokkebank zijn ten behoeve van impuls voor natuurwaarde in het Natura 2000-gebied en komen daarmee in aanmerking voor vrijstelling van vergunningverlening.

Vrijstelling van vergunningverlening betekent niet dat de initiatiefnemer voor een beheerplanmaatregel, bijvoorbeeld, geen onderzoeksplicht meer heeft op grond van de Wet natuurbescherming. Natuur wet- en regelgeving moet een integraal onderdeel van een dergelijk project zijn. Om dit te bewerkstelligen worden in dit rapport de mogelijke gevolgen voor beschermde gebieden en beschermde soorten in beeld gebracht.

2.2 Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming kent drie algemene beschermingsregimes voor soorten waarin de voorschriften van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en twee verdragen (Bern en Bonn) zijn geïmplementeerd en waarin aanvullende voorschriften zijn gesteld voor de diersoorten die niet onder die specifieke voorschriften vallen, maar wel bescherming nodig hebben. Het gaat om de volgende beschermingsregimes (er wordt hierbij verwezen naar de paragrafen van de Wet natuurbescherming):

- *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1);*
Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (zoals bedoelt in artikel 1 van de Vogelrichtlijn).
- *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (paragraaf 3.2);*
Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, Bijlage I of II bij het Verdrag van Bern en Bijlage II bij het Verdrag van Bonn.
- *Beschermingsregime andere soorten (paragraaf 3.3);*
Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage A en B van de Wet natuurbescherming. Het gaat hier om de bescherming van zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten voorkomend in Nederland.

Verbodsbepalingen

Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. De verbodsbepalingen in de paragrafen 3.1 en 3.2 (van de Wet natuurbescherming) zijn een-op-een overgenomen uit de genoemde richtlijnen (zie *Tabel 2-1*) en verdragen, en zijn uitsluitend van toepassing op de in deze richtlijnen en verdragen genoemde soorten. De bepalingen in paragraaf 3.3 zien toe op de 'nationale' andere soorten die zijn genoemd in de bijlagen A en B bij de Wnb. Hiervoor geldt een kleiner aantal verbodsbepalingen. Bij de toetsing aan het soortbeschermingsdeel van de Wet natuurbescherming wordt bepaald of er beschermde diersoorten kunnen voorkomen in het projectgebied en of de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt als gevolg van het project, waardoor de gunstige staat van instandhouding in gevaar komt.

Ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden

Middels mitigerende maatregelen moet er in beginsel voor gezorgd worden dat de functionaliteit van het leefgebied niet wordt aangetast. Lukt dat niet en worden dus verbodsbepalingen overtreden, dan is een ontheffing nodig. Het beschermingsregime van de soort bepaalt de mogelijkheid tot het verkrijgen van een

ontheffing. Artikelen 3.3, 3.8 en 3.11 van de Wet natuurbescherming bevatten de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden van de genoemde verboden. Voor soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vrijstelling worden verleend op basis van de in deze richtlijnen genoemde belangen (bijvoorbeeld openbare veiligheid of dwingende reden van groot openbaar belang). Onder de Wet natuurbescherming geldt voor deze soorten een ontheffingsplicht, behalve als het bevoegd gezag door middel van een zogenoemde vrijstelling anders besluit¹. Voor de 'andere soorten' van artikel 3.10 kunnen provincies en het ministerie van LNV een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht vaststellen middels een verordening. In specifieke gevallen geldt een vrijstelling van ontheffingsplicht als ruimtelijke ontwikkelingen uitgevoerd worden volgens een goedgekeurde gedragscode. De provincies zijn het bevoegd gezag voor het al dan niet verlenen van vergunningen en ontheffingen in het kader van de Wet natuurbescherming. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het rijk in de vorm van de minister van EZ bevoegd gezag². Het bevoegd gezag voor dit project is de provincie Friesland.

Tabel 2-1. Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn §3.1	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn §3.2	Beschermingsregime andere soorten §3.3
Art. 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.
Art. 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art. 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art. 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art. 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Art. 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Niet van toepassing
Art. 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Art. 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art. 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.	Art. 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Mitigerende maatregelen

Indien de negatieve effecten op de functionaliteit van het leefgebied volledig kunnen worden opgeheven als gevolg van mitigerende maatregelen (waarmee overtreding van de verbodsbepalingen wordt voorkomen) is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Hierbij is het van belang dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de aanwezige beschermde soort wordt behouden. De mitigerende maatregelen moeten als randvoorwaarde meegegeven worden aan de aannemer. Indien dit niet wenselijk of mogelijk is moet voor het overtreden van de verbodsbepalingen een ontheffing worden aangevraagd.

¹ Met uitzondering van een aantal in art 1.3 van de Wet natuurbescherming genoemde projecten (van nationaal belang)

² Besluit Wet natuurbescherming 11 oktober 2016

Zorgplicht

Voor alle planten en dieren (dus ook voor soorten, die niet zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming) geldt, conform Wet natuurbescherming art. 1.11, de algemene zorgplicht. Deze plicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving. Veelal komt de zorgplicht erop neer dat tijdens werkzaamheden negatieve effecten op planten en dieren zoveel mogelijk dienen te worden voorkomen en dat bij de inrichting aandacht moet worden besteed aan de realisatie van geschikt habitat voor plant en dier. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen effecten mogen optreden, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat de verstoring en eventueel lijden zo beperkt mogelijk is.

Bij ruimtelijke ingrepen dient beoordeeld te worden welke negatieve gevolgen de ingrepen zullen hebben voor de eventueel aanwezig beschermde inheemse soorten. Hierbij is het van belang dat de volgende aspecten duidelijk worden:

- Welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en rondom het gebied voor?
- Leidt het realiseren van de plannen of de uitvoering van de geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Kunnen de plannen of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden?
- Is om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten ontheffing (ex. art. 3.3, 3.8 of 3.11 van de Wet natuurbescherming) van de verbodsbepalingen vereist?

Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is voor veel verbodsbepalingen de term opzettelijk van toepassing. Niet-opzettelijke handelingen waarbij verbodsbepalingen overtreden worden zijn niet verboden. Daarbij is van belang dat het Europese Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: "Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant".

Wezenlijke invloed

Met de term 'wezenlijke invloed' wordt bedoeld op een wezenlijk negatieve invloed op een soort of populatie. Om te bepalen of er sprake is van een wezenlijk (negatieve) invloed dienen de effecten van de activiteiten of werkzaamheden op de populatie te worden onderzocht. Of hiervan sprake is hangt af van de lokale, regionale, landelijke en Europese stand van de soort. Op welk van deze niveaus de effecten op een soort moeten worden onderzocht, hangt af van de soort (zie voorbeelden). Er is geen sprake van een wezenlijke invloed wanneer de populatie de mogelijke negatieve effecten van de activiteiten of werkzaamheden zelf op een zodanige wijze (bijvoorbeeld doordat er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn naar een volwaardig leefgebied elders) teniet kan doen dat er geen invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de soort. In alle gevallen geldt proportionaliteit. Effecten op een zeer zeldzame soort zullen op een lager niveau moeten worden gezien dan een zeer algemene soort. Bij soorten die zich niet over grote afstanden kunnen verplaatsen, zoals amfibieën, reptielen, planten en veel soorten insecten, is eerder sprake van een wezenlijk negatieve invloed dan bij soorten die zich over grotere afstanden kunnen verplaatsen. Verder is van belang of het effect van tijdelijke of permanente aard is. Van tijdelijke effecten kan een populatie van een soort zich over het algemeen gemakkelijker herstellen dan wanneer het om een aanhoudend negatief effect gaat.

2.3 Bescherming van houtopstanden

Bescherming van houtopstanden is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming. Bij de kap van ten minste 10 are of meer dan 20 bomen is een kapmelding verplicht. De Wet natuurbescherming hanteert het principe van 1-op-1 compensatie, beter bekend als de herplantplicht. Dunningswerkzaamheden in het kader van natuurbeheer of boskap ten behoeve van realisatie van instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied zijn in beginsel vrijgesteld van herplantplicht, maar dienen wel gemeld te worden. Verder zijn bijvoorbeeld fruitboomgaarden, lijnvormige beplantingen van wilgen of populieren, kerstbomen en houtopstanden op erven en tuinen vrijgesteld van bescherming.

Meldplicht ten aanzien van de voorgenomen kap

Wanneer houtopstanden geveld worden, niet vallende onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming, geldt een meldingsplicht bij Gedeputeerde Staten van desbetreffende provincie. In artikel 4.2 is namelijk opgenomen dat het verboden is een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. De provincie kan bij verordening regels stellen over de melding, bedoeld in het eerste lid. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op de gegevens die bij de melding worden verstrekt, de termijn waarbinnen de melding wordt gedaan, en de wijze waarop de melding wordt gedaan.

Herplantplicht en vrijstellingsmogelijkheid

Een eigenaar moet binnen drie jaren na het vellen of het tenietgaan van de houtopstand zorgdragen voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond. Provinciale staten kunnen bij verordening regels stellen over de bosbouwkundig verantwoorde wijze van herbeplanting, bedoeld in het eerste lid.

Gedeputeerde staten kan ontheffing verlenen van het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels. Deze regels kunnen onder meer betrekking hebben op de kwaliteit, oppervlakte en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de gevelde houtopstand.

Kapverbod

De melding vergemakkelijkt de controle op de uitvoering van deze plicht tot herbeplanting en maakt het mogelijk voor gedeputeerde staten om een kapverbod op te leggen. Het kapverbod kan door gedeputeerde staten telkens voor ten hoogste vijf jaar worden opgelegd ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

2.4 Natuurnetwerk Nederland

Provincie Friesland zorgt binnen haar gebied voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend ecologisch netwerk en vormt daarmee onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. De provincie heeft daartoe gebieden aangewezen die tot dit netwerk behoren. Tevens wijst de provincie aan deze gebieden natuurdoelen met specifieke wezenlijke kenmerken en waarden toe. Gedeputeerde staten kunnen daarnaast gebieden gelegen buiten het Natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als “bijzondere provinciale natuurgebieden” en “bijzondere provinciale landschappen”. In geval van directe negatieve effecten op de aangewezen wezenlijke kenmerken en waarden van gebieden die onder het Natuurnetwerk Nederland vallen, geldt een compensatieplicht.

3 ONDERZOEKSMETHODE EN ONDERZOEKSVRAGEN

In de onderstaande paragrafen wordt beschreven welke onderzoeksvragen er spelen per beschermingsregime met daarbij de geleverde onderzoeksinspanning.

3.1 Beschermde soorten

Voor de natuurtoets wordt voor het onderdeel Soortenbescherming uit de Wnb een analyse gedaan van bestaande flora- en faunagegevens en een veldbezoek uitgevoerd. Uit het veldbezoek bleek dat voor een aantal beschermde soorten het voorkomen binnen het plangebied niet kon worden uitgesloten. Voor de soorten grote modderkruiper, heikikker, rugstreeppad en waterspitsmuis is daarom aanvullend onderzoek (eDNA) uitgevoerd. Tevens is voor het inventariseren van voortplantingswateren van rugstreeppadden geluisterd naar kooractiviteiten.

Voor de analyse van de bestaande gegevens van flora en fauna is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) database op 1 mei 2021 geraadpleegd. Daarbij zijn de gegevens van beschermde soorten van de laatste 10 jaar opgevraagd. Tevens zijn verspreidingsatlassen van verschillende soortgroepen geraadpleegd. Hierdoor ontstaat een beeld van in de omgeving voorkomende beschermde planten en dieren. In Tabel 3-1 staat weergegeven welke veldbezoeken zijn uitgevoerd ten behoeve van de natuurtoets. Alle bezoeken zijn uitgevoerd door een ter zake kundig ecooloog van Royal HaskoningDHV, [REDACTED] MSc. De analyses van de genomen eDNA-samples zijn uitgevoerd door Sylpium Molecular Ecology.

Tabel 3-1. Overzicht van veldbezoeken ten behoeve van de voorliggende Natuurtoets.

Gebied	Functie	Datum	Temperatuur	Weertype	Windkracht
Mokkebank	Oriënterend veldbezoek + aanvullend onderzoek rugstreeppad	31-05-2021	18 °C	Helder	2 Bft
Mokkebank	Aanvullend onderzoek rugstreeppad	11-06-2021	19 °C	Helder	2 Bft
Mokkebank	Aanvullend onderzoek (eDNA) grote modderkruiper, heikikker, rugstreeppad en waterspitsmuis	28-06-2021	24 °C	Zonnig	1 Bft
Mokkebank	Aanvullend onderzoek rugstreeppad	28-07-2021	18 °C	Licht bewolkt	0-1 Bft

Aan de hand van de verspreidingsgegevens en de verzamelde gegevens tijdens de uitgevoerde veldbezoeken is beoordeeld voor welke beschermde soorten geschikt leefgebied aanwezig is in het plangebied. Door middel van een beknopte analyse van het project in relatie tot de biotoopeisen van de beschermde soorten uit het plangebied is beoordeeld welke negatieve effecten de voorgenomen werkzaamheden kunnen hebben op (mogelijk) in het plangebied voorkomende beschermde soorten. In hoeverre het mogelijk is om een complete effectanalyse te maken, is afhankelijk van de volledigheid en bruikbaarheid van de beschikbare verspreidingsgegevens en duidelijkheid over de uit te voeren werkzaamheden en uitvoeringsplanning. Indien de onderzoeksresultaten voldoende zekerheid geven over het voorkomen van beschermde soorten, zijn de mogelijke (negatieve) effecten van de voorgenomen ingreep op deze soorten bepaald. Vervolgens is beoordeeld of overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb aan de orde is.

Onderzoeksvragen

- Welke beschermde soorten komen voor in of nabij het plangebied of zijn op basis van aanwezige biotopen niet uit te sluiten?

- Welke (negatieve) effecten kunnen deze beschermde soorten ondervinden als gevolg van de voorgenomen activiteit?
- Kunnen voorzorgsmaatregelen genomen worden om negatieve effecten en daarmee een overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen? Zo ja, wat zijn die voorzorgsmaatregelen dan?
- Is nader veldonderzoek nodig om de aanwezigheid van beschermde soorten vast te stellen of uit te sluiten? Zo ja, voor welke soorten?
- Is voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffingsaanvraag in het kader van de Soortenbescherming noodzakelijk (indien niet wordt gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode)?

3.2 Beschermde gebieden

3.2.1 Wettelijke beschermde gebieden

Voor de Wnb Gebiedsbescherming is allereerst beoordeeld of wettelijk beschermde Natura 2000-gebieden nabijgelegen zijn. Hiervoor is de Natuurbeheerplan atlaskaart van de provincie Friesland geraadpleegd. Voor het plangebied is vervolgens aan de hand van de zogenoemde Effectenindicator nagegaan of en in hoeverre enige relatie te verwachten is tussen de voorgenomen ingreep en de onder de Wnb geformuleerde instandhoudingsdoelen van in deze omgeving liggende Natura 2000-gebieden (Voortoets).

Onderzoeksvragen

- Ligt het plangebied in of in de omgeving van beschermde Natura 2000-gebieden?
- Is er een kans op het optreden van storingsfactoren vanuit het project welke mogelijke een negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden?
- Is er mogelijk sprake van significante aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied (gelet op de doelstellingen en de staat van instandhouding)?
- Zijn er vervolgstappen nodig?

3.2.2 Planologisch beschermde gebieden

Bij dit onderdeel is onderzocht of het plangebied in of nabij het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ligt. Op grond van de aard van de ingreep en de afstand tot beschermde gebieden wordt bepaald of negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN naar verwachting aan de orde zijn.

Onderzoeksvragen

- Ligt het plangebied in of in de buurt van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)?
- Zo ja, wat zijn de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN?
- Veroorzaakt de voorgenomen activiteit negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN?
- Zo ja, welke vervolgstap is noodzakelijk?

3.3 Beschermde houtopstanden

De bescherming betreft de houtopstanden die zijn gelegen buiten de bebouwde kom (Boswet) en die een oppervlakte hebben van meer dan 1.000 m² (0,1 hectare). Er geldt dan een meldplicht én herplantplicht. Deze herplanting hoeft echter niet altijd op dezelfde plek plaats te vinden. Dit wordt voor het onderhavige project nagegaan aan de hand van de voorgenomen kap (in oppervlakte gemeten). Voor dit project is beoordeeld of te kappen houtopstanden binnen of buiten de bebouwde kom boswet zijn gelegen en of ze onder een mogelijke uitzonderingen vallen (zoals kerstbomenpercelen). Vervolgens is van de bomen buiten

deze begrenzing beoordeeld of zij een oppervlakte hebben van meer dan 1.000 m² (0,1 hectare) of bestaan uit meer dan 20 laanbomen.

Onderzoeksvragen

- Zijn er wettelijk beschermde houtopstanden aanwezig in het plangebied?
- Leidt de voorgenomen activiteit tot een kap van bomen die onder de Wnb beschermde houtopstanden vallen?
- Zo ja, welke vervolgstap is noodzakelijk?

4 PLANGEBIED EN VOORGENOMEN INGREEP

4.1 Ligging van het plangebied

Het projectgebied Mokkebank (van het overkoepelende project Versterken Friese IJsselmeerkust) ligt aan de zuidkust van de Friese IJsselmeerkust en is een apart deelgebied welke zich bevindt binnen het vijfde deelgebied Gaasterland (groen omcirkeld in Figuur 4-1; onder projectgebied Gaasterland vallen twee stranden, te weten Hege Gerzen en Mirnser Klif). Van oudsher liggen in Gaasterland weinig kernen die gericht zijn op het IJsselmeer. Hier overheersen rust, natuur en landschappelijke waarden. Karakteristieke waarden die door inwoners en bezoekers hoog gewaardeerd worden. Deze streek wordt gekenmerkt door relatief grote hoogteverschillen met zandige en glooiende keileemruggen (gaasten), ontstaan door opgestuwde gronden in de IJstijd. Het buitendijkse gebied kenmerkt zich hier door platen, die zich deels hebben ontwikkeld tot een laaggelegen natuurgebied bij Mokkebank. Hier zijn de voormalige zandbanken nog herkenbaar in het reliëf.

Figuur 4-1. Een kaart met het overzicht van projectgebied Gaasterland (waarbinnen de Mokkebank zich bevindt, als zijnde onderdeel van het project Versterken Friese IJsselmeerkust). Het plangebied, projectgebied Mokkebank, is aangegeven met een rode stip.

Het buitendijkse natuurgebied de Mokkebank heeft te kampen met erosie en verdroging. De in 1993/1994 aangelegde zandplaten (120.000 m³) bij de Mokkebank zijn inmiddels verspoeld en deels aangegroeid aan de kust. Daar is een schiereiland ontstaan. Het zand is deels ten goede gekomen aan de oever en deels verspoeld/geërodeerd naar dieper water. Geschat wordt dat in 25 jaar circa 60.000 m³ verloren is gegaan, wat neerkomt op een gemiddelde van 2.400 m³ per jaar. Daarnaast kampt het gebied als gevolg van het omgekeerde peil met verouderd en vervuurd riet en buitendijks grasland zonder natuurwaarde in plaats van kale of schaars begroeide delen. Het gebrek aan luwte verhindert de ontwikkeling van riet in ondiep water. Door het gehanteerde peilregime zijn de buitendijkse rietlanden vrijwel overal te droog voor het in

standhouden van vitaal waterriet, met als gevolg dat de kenmerkende 'natte' moerasfauna (o.a. Roerdomp, Porseleinhoen, Bruine kiekendief, Noordse woelmuis) en fungeren de rietlanden niet als paai- en opgroeigebied voor vissen. Terwijl op andere delen van de Mokkebank juist sprake is van erosie van natuurlijke oevers en door het dichtslibben en verdrogen van geultjes in rietlanden zijn 'slikkige' randen grotendeels uit het gebied verdwenen, en daarmee ook foerageergebied voor o.a. steltlopers, eenden en Lepelaar.

4.2 Beschrijving van het plangebied Mokkebank

De Mokkebank is tegenwoordig eigenlijk een fossiele zandbank waar eb en vloed als vormende krachten geen vat meer op hebben als gevolg van het gehanteerde IJsselmeerpeil. Het ontstaan van deze bank heeft echter alles met de ligging van heuvels (gaasten) of stuwwallen te maken, die in de voorlaatste ijstijd door het landijs zijn gevormd. Tegenwoordig wordt de natuurwaarde van de Mokkebank vooral bepaald door de broedgelegenheid voor kluten en sterns, hoewel deze vogelsoorten de laatste decennia in aantal achteruit zijn gegaan door de toenemende verruiging van riet en wilg. Maar belangrijk is nog steeds de overwinteringsgelegenheid die de Mokkebank biedt voor ganzen en zwanen. Ook veel eenden soorten verblijven in het ondiepe water rond de Mokkebank, zoals tafeleenden, kuifeenden en toppereenden. Qua flora is de Mokkebank minder spectaculair. De brakke kweldervegetaties uit de Zuiderzeeperiode zijn grotendeels als gevolg van de verzoeting van het water verdwenen. Nu overheersen in de drassige terreinen tussen de bank en de dijk riet en wilg. Op de 1500 meter lange bank vinden we een grazige vegetatie van gewoon struisgras, madeliefje, weegbree en veldzuring. Tevens wijzen bereklauw, fluitekruid en grote brandnetel op een voedselrijk milieu. Enerzijds veroorzaakt door opstijgende kwel van dieper gelegen grondwater en anderzijds door overstroming door voedselrijk IJsselmeerwater. Vooral de slechte kwaliteit van dit water is de beheerders al een jarenlange bron van zorg. Tegen de oude zeedijk is inmiddels plaatselijk een wilgenbos ontstaan en in de lagere gedeelten langs de voormalige geul liggen uitgestrekte rietvelden die jaarlijks gesneden worden met daartussen verscheidene zegge-soorten zoals de valse voszegge en ijle zegge. In het westen van de bank groeit tussen het hoge riet de fraaie Echte heemst. Op grote delen van de bank is de rietoogst niet meer lonend en ontwikkelt zich een zeer boeiende vegetatie, waarin diverse orchideeën en verschillende soorten zeggen voorkomen.

Figuur 4-2. Een foto genomen vanaf de Wioldyk richting de Mokkebank, hierin is nog goed een laagte te herkennen waar de inmiddels grotendeels verlande slenk heeft gelopen.

Figuur 4-3. Een foto in het westelijke gedeelte van de Mokkebank waarop nog gedeelte van de slenk open is, op de achtergrond is de een wilgenbos te zien die is ontstaan langs de oude zeedijk.

Figuur 4-4. Een foto van Vogelkijkhut Mok richting het restant van de zandbrommer.

4.3 Voorgenomen ingreep en optredende effecten

Deze paragraaf beschrijft beknopt het ontwerp voor de Mokkebank (de voorgenomen ingreep wordt in zijn volledigheid beschrijven in het MIRT 3 rapport). Omwille van de (langwerpige) vorm van het plangebied wordt de voorgenomen ingreep opgeknipt in twee delen: Mokkebank 1 (west) en Mokkebank 2 (oost). Vervolgens wordt ingegaan op de werkzaamheden die zijn voorzien ten behoeve van de realisatie van de ontwerpen.

4.3.1 Mokkebank 1 (west)

Vanuit het oogpunt van de natuur worden er in het natuurgebied de Mokkebank twee natuurlijk peil polders gerealiseerd. Door het natuurlijke waterpeil in deze polders ontstaat er een nattere situatie in de winter en het voorjaar. Deze is gunstig voor een optimaal functionerend helofytenmoeras en overstromingsgrasland. In deze natuurlijk peil polders wordt een slenkenpatroon gecreëerd om extra (natuurvriendelijke) oeverlengte te realiseren. Door harde en steile oevers van steen en rechte dijken zijn veel gebieden met ondiep water en zandplaten verloren gegaan en ontbreken zachte oevers. Middels de natuurlijk peil polders en het slenkenpatroon worden deze leefgebieden weer toegevoegd aan het IJsselmeergebied door de aanleg van eilanden, ondieptes, rietvelden en oeverlanden. Daarnaast wordt er een vispassage gerealiseerd, gelegen in de westelijke peilpolder, deze vispassage zal beide peilpolders bedienen, wat de visstand in het IJsselmeergebied ten goede zal komen.

De Mokkebank zal worden opgesplitst in een westelijk en oostelijk deel, in beide delen zal een natuurlijk peil polder gerealiseerd worden welke onderling met elkaar in verbinding staan door een afsluitbare duiker. Beide polders zullen een afzonderlijke inlaat krijgen met terugslagklep. De lokstroom zal worden opgewekt middels een waterwindmolen (één per peilpolder). Aan de oostgrens van de Mokkebank west komt een bekkervispassage die beide aansluit op beide peilpolders. In de polders zal een slenkenpatroon worden afgegraven. Door het natuurlijk reliëf en het graven van slenken ontstaat er een gradiënt van droog op de hoge delen en nat in de lage delen en permanent water in de slenken. Doordat het water natuurlijk fluctueert ontstaat er een gradiënt aan vegetatietypen. Van open water naar flauwe oevers met slik en waterplantvegetaties die overgaan in waterriet, rietruigte naar op de hogere delen bij maaian schraalgrasland. Rondom de natuurlijk peil polders zal een kade worden aangelegd, op de kade langs de hoofdslenken zal een onderhoudsplan worden aangelegd. De presentatietekening van het DO van Mokkebank is weergegeven bijlage A1. De (natuur) doelen van de voorgenomen ingreep ten behoeve van het natuurbeheerplan staan beschreven bij de permanente effecten in paragraaf 4.3.4.

4.3.2 Mokkebank 2 (oost)

Op de Mokkebank oost (ook wel 't Mirnser Klif) zullen grote delen van het riet worden afgeplagd. Het plagsel zal worden verwerkt in een plagril gelegen aan de noordzijde welke zich zal uitstrekken over de gehele lengte van het gebied. Tegen deze plagril aan zal een hoofdslenk worden gevraagd met haaks daarop aftakkingen in de vorm van smalle slenken. Tussen de smalle slenken zullen blokken ontstaan waar waterriet zich kan ontwikkelen. De huidige riet- en lisdoddevegetatie die zich op de lobben zand aan de IJsselmeerkant bevinden zullen in stand worden gehouden. De presentatietekening van het DO is weergegeven in bijlage A2. De (natuur) doelen van de voorgenomen ingreep ten behoeve van het natuurbeheerplan staan beschreven bij de permanente effecten in paragraaf 4.3.4.

4.3.3 Tijdelijke effecten alle deelgebieden

Bij de uitvoering van het project worden diverse werkzaamheden uitgevoerd waarbij zwaar materieel wordt ingezet. Tijdens de werkzaamheden kunnen de volgende storingsfactoren optreden in het plangebied:

- Geluidseffecten door materieel;
- Lichtuitstraling door materieel en bouwlampen;

- Optische effecten door rijdend/varend materieel, beweging van materialen en mensen;
- Mechanische effecten door rijdend materiaal en beweging van materialen;
- Trillingen door rijdend materieel en beweging van materialen.

4.3.4 Permanente effecten alle deelgebieden

De voorgenomen ingreep op de Mokkebank levert een enorme impuls aan de volgende knelpunten uit het Algemeen Beheerplan IJsselmeer: 'Onvoldoende beschikbaarheid van voedsel voor vogels' en 'Onvoldoende kwaliteit en omvang rietmoeras voor broedvogels'. Het herstellen en uitbreiden van het slenkenpatroon draagt bij aan de ecologische waterkwaliteit en daarmee indirect aan de visstand en voedselbeschikbaarheid voor bepaalde vogels (die zijn aangewezen als instandhoudingsdoelstelling). Middels de aanleg van twee natuurlijk peilpolders, met een totale oppervlakte van circa 31,5 hectare (11,5 hectare voor natuurlijk peilpolder west en 20 hectare voor natuurlijk peilpolder oost) wordt een robuust watersysteem met een goede waterkwaliteit gecreëerd dat onafhankelijk van het IJsselmeerpeil kan functioneren wat zorgt voor een hogere kwaliteit van (water)riet. Tevens wordt op de Mokkebank oost een slenken- en slotenpatroon gerealiseerd ten behoeve van zowel vis paai- en opgroeigebied alsmede het realiseren van vitaal waterriet

5 BESCHERMDE SOORTEN

5.1 Vaatplanten

Op basis van verspreidingsgegevens, gegevens uit de NDFF, de Florakartering uitgevoerd voor de Mokkebank³ en de veldbezoeken zijn geen waarnemingen van vaatplanten beschermd onder de Wet natuurbescherming. Vrijwel alle beschermde vaatplanten zijn gebonden aan natuurgebieden, schrale gronden of extensief beheerde gronden. In het plangebied van Mokkebank komen relatief zeldzame (rode lijst) soorten voor zoals: Brede Orchis, IJle Zegge, Vleeskleurige orchis en Pijptorkruid. Ondanks het extensieve beheer mag worden aangenomen dat geen beschermde planten voorkomen in deze deelgebieden omdat deze deelgebieden goed zijn geïnteriseerd (en hierbij zijn geen beschermde planten waargenomen).

Effectbeoordeling en conclusie vaatplanten

Het is uitgesloten dat negatieve effecten op beschermde vaatplanten optreden. Het uitvoeren van een nader onderzoek is niet noodzakelijk. Vanwege de aanwezigheid van veel waardevolle (rode lijst) soorten wordt in het kader van de zorgplicht aanbevolen mitigerende maatregelen te treffen. Deze maatregelen dienen nader te worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol.

5.2 Grondgebonden zoogdieren

Uit de NDFF blijkt dat in de directe omgeving van deelgebieden waarnemingen bekend zijn van enkele (strik) beschermde grondgebonden zoogdiersoorten. Het gaat onder andere om de boommarter, das, waterspitsmuis, Noordse woelmuis en otter. Voor aardmuis en andere meer algemeen voorkomende zoogdieren waaronder bosmuis, dwergmuis, egel, haas, huisspitsmuis, konijn, rosse woelmuis, veldmuis en vos geldt dat ze beschermd zijn onder de Wnb, maar dat ze door de provincie Friesland zijn vrijgesteld van ontheffing bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel geldt voor deze soorten de algemene zorgplicht (zie paragraaf 5.8). Deze soorten worden verder niet individueel besproken in deze rapportage. De aanwezigheid van andere beschermde grondgebonden zoogdiersoorten is op basis van hun biotoopeisen en verspreidingsgegevens uitgesloten.

5.2.1 Das

In de buurt van de Mokkebank zijn enkele waarnemingen van das bekend, in het Rijsterbos (NDFF). De das komt voor in kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Maar ook andere open terreinen, zoals vochtige heiden en rivierdalen zijn geschikte gebieden. Daarnaast moet er voldoende dekking zijn met weinig verstoring⁴.

Sommige drogere delen van de Mokkebank kunnen zich lenen als foerageergebied voor de das. Het territorium van de das varieert in Nederland van zo'n 30 tot 150 hectare (van Bommel et al., 2015). Dassenburchten zijn gelegen in bosranden, houtwallen, brede heggen, in hoog liggend terrein of op hellingen. Er is geen uitermate geschikt habitat voor een dassenburcht aanwezig op de Mokkebank, mogelijk leent het wilgenbos zich voor. Bij de veldbezoeken is echter geen burcht aangetroffen, ook is het wilgenbos te nat. Hiermee kan de aanwezigheid van burchten worden uitgesloten. Als gevolg van de geplande ingreep zal geen leefgebied van de das verloren gaan, wel is er sprake van tijdelijke verstoring van foerageergebied (tijdens de aanlegfase). Echter zal de voorgenomen ingreep op de Mokkebank gefaseerd en (met name) overdag plaatsvinden (waardoor een kleiner gebied wordt verstoord en verstoring buiten de actieve periode van de das plaatsvindt.) Daarnaast is er in de directe omgeving veel alternatief

³ Jager, H.J. (2020). Florakartering aandachtsoorten op buitendijkse aan het IJsselmeer gelegen Fryske Gea-terreinen in 2019. It Fryske Gea, Olterterp.

⁴ <https://www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten/das>

foerageergebied van goede/betere kwaliteit aanwezig. Er is dan ook geen sprake van verstoring van essentieel leefgebied.

Conclusie

Het deelgebied Mokkebank maakt onderdeel uit van foerageergebied van de das. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van dassen zijn echter uitgesloten.

5.2.2 Noordse woelmuis

De Noordse woelmuis is een soort die in veel verschillende biotopen kan leven. Belangrijk is dat er het gehele jaar door voldoende voedsel en dekking aanwezig is. Er moet variatie in de vegetatie aanwezig zijn zoals diverse kruiden, overgangszones tussen land en water met riet, aanwezigheid van bepaalde soorten zeggen en in natte gebieden moeten drogere delen aanwezig zijn. Ze mijden door struiken en bomen gedomineerde begroeiingen⁵.

In oktober 2019 heeft onderzoek van Altenburg & Wymenga, middels vangsten en eDNA, de verspreiding van de Noordse woelmuis in kaart gebracht voor de natuurgebieden langs de Friese westkust (waaronder in de Mokkebank). Hieruit kwam naar voren dat de soort niet aanwezig was in de Mokkebank. Sinds 2014 zijn er geen waarnemingen meer bekend van de Noordse Woelmuis in de natuurgebieden ten zuiden van de Workumerwaard⁶ (terwijl er wel veel onderzoek naar is gedaan). Op basis van het onderzoek van A&W kan de aanwezigheid van vaste looproutes en rust- en verblijfplaatsen van de soort in de Mokkebank met zekerheid worden uitgesloten. Ook kan de aanwezigheid van leefgebied van enige importantie voor Noordse woelmuis worden uitgesloten.

Conclusie

De Mokkebank maakt geen onderdeel uit van leefgebied van de Noordse woelmuis. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van Noordse woelmuis zijn uitgesloten.

5.2.3 Otter

De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Ze leven in schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. De otter verblijft in een dagrustplaats die zich bevindt op oevers in dichte oevervegetaties (o.a. riet), struwelen en bosschages⁷.

Effectbeoordeling

De otter wordt vrijwel in heel Friesland waargenomen. Ook in de Mokkebank zijn waarnemingen bekend van de otter op basis van de NDFF en kan in het plangebied zowel foeragerend, migrerend als rustend voorkomen. De Mokkebank biedt voldoende dekking om te dienen als (dag)rustplaatsen voor de otter. De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd waardoor van verstoring op mogelijk aanwezige foeragerende en migrerende otters geen sprake is; otters foerageren vooral in de schemering en 's nachts. Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig waar otters tijdelijk naar uit kunnen wijken tijdens de werkzaamheden (ook omdat de werkzaamheden gefaseerd zullen plaatsvinden). Otters zijn zeer mobiel en kunnen eventueel uitwijken naar geschikt gebied tijdens de werkzaamheden. Het tijdelijk ontvluchten van het gebied gedurende de werkzaamheden naar een rustigere plek wordt niet aangemerkt als opzettelijke verontrusting⁸. Daarnaast is er geen sprake van oppervlakteverlies van leefgebied voor otter door de voorgenomen ingreep, in tegendeel zelfs, in de permanente situatie zal de kwaliteit van het foerageergebied

⁵ <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-013-Kennisdocument-Noordse-woelmuis-1.0.pdf>

⁶ Altenburg & Beemster 2020. Voorkomen van de Noordse woelmuis langs de Friese IJsselmeekust in 2019. A&W-rapport 19-327. A&W, Feanwâlden

⁷ <https://www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten/otter>

⁸ Raad van State. 2009. ABRvS 13 mei 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BI3701

toenemen voor de otter ten gevolge van hogere aantallen vissen in de Mokkebank. Indien otters jongen hebben zijn ze extra kwetsbaar, omdat jonge otters minder mobiel zijn. In het ergste geval kunnen jongen worden gedood tijdens de werkzaamheden. De werkzaamheden veroorzaken echter geen verlies van oppervlakte aan potentiële rustplaatsen voor otter. Daarnaast is er in de directe omgeving rondom het plangebied voldoende ruigte beschikbaar is. De ingreep heeft zeker geen effect op het functionele leefgebied van de otter.

Conclusie en mitigatie

De aanwezigheid van otters (met jongen) in de Mokkebank is niet geheel uit te sluiten. Om negatieve effecten te voorkomen dient voorafgaand aan de werkzaamheden de oever door een otterdeskundige gecontroleerd te worden op eventueel aanwezige otters met jongen. Bij afwezigheid van otters kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd aan de oever. Bij het aantreffen van otters met jongen moeten de werkzaamheden tot nadere orde worden uitgesteld (in overleg met de otterdeskundige).

5.2.4 Waterspitsmuis

De waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snelstromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. De waterspitsmuis komt alleen daar voor waar bodembedekkende vegetatie aanwezig en waar binnen een straal van 500 meter water is te vinden. Bovendien moet er in de oevers voldoende schuilmogelijkheid zijn waar de waterspitsmuis zich kan terugtrekken om zijn prooiën op te eten⁹.

Effectbeoordeling

Onderzoek van Sikkema et al. (2014) heeft een exemplaar van de waterspitsmuis gevangen aan de oostkant van de Mokkebank, in het oostelijke puntje van de brede rietstrook langs het Murnserklif. Onderzoek verricht door A&W in 2019 (hetzelfde onderzoek als voor Noordse woelmuis) geeft aan dat de waterspitsmuis in 2019 niet is vastgesteld in de gebieden Mokkebank. Echter plaatsen zij de kanttekening dat het onderzoek ook niet specifiek op deze soort gericht was en dat er rekening moet worden gehouden met het voorkomen van de waterspitsmuis in zeer lage aantallen⁷. Daarom is besloten om aanvullend (eDNA) onderzoek uit te voeren naar de waterspitsmuis in de Mokkebank (het aanvullend onderzoek is weergegeven in bijlage A3). Op basis van het eDNA-onderzoek is de aanwezigheid van waterspitsmuis aangetoond in nagenoeg de volledige Mokkebank. Hiermee is de aanwezigheid van vaste looproutes en rust- en verblijfplaatsen van de soort in en nabij de watergangen van Mokkebank met zekerheid worden vastgesteld. De Mokkebank vervult daarmee een essentiële functie voor waterspitsmuis.

Conclusie

De Mokkebank maakt onderdeel uit van essentieel leefgebied van de waterspitsmuis. Als gevolg van de voorgenomen ingreep kunnen de volgende verbodsbepalingen uit de Wnb niet op voorhand worden uitgesloten: 'het opzettelijk doden of vangen van andere soorten' en 'opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere soorten'. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van waterspitsmuis zijn op voorhand niet uitgesloten. Voor het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zal ten aanzien van waterspitsmuis ontheffing moeten worden aangevraagd.

5.3 Vleermuizen

Uit de NDFF blijkt dat in of in de directe omgeving van het plangebied waarnemingen bekend zijn van verschillende soorten beschermde vleermuizen. Het gaat om gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

⁹ <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/waterspitsmuis>

Daarnaast liggen de deelgebieden binnen het verspreidingsgebied van de meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Vleermuizen maken op verschillende manieren gebruik van het landschap. Zo hebben ze verblijfplaatsen, afhankelijk van de soort, in bebouwingen of in bomen. Ze gebruiken daarnaast lijnvormige structuren om zich te oriënteren in het landschap en hierlangs en ook boven open weilanden, watergangen en/of plassen te foerageren.

Verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken zijn het gebied en de structuren in de omgeving gecontroleerd op mogelijke verblijfplaatsen. Binnen de deelgebieden komt geen bebouwing voor, verblijfplaatsen van (alleen) gebouwde bewonende vleermuizen zoals laatvlieger zijn daarom uitgesloten. Daarnaast zijn de bomen in de directe omgeving van de deelgebieden gecontroleerd op geschikte scheuren, loszittende schors en inrottingsholten. Deze zijn niet waargenomen tijdens het veldbezoek. Het wilgenbos langs de oude zeedijk is de enige potentieel geschikte locatie voor de aanwezigheid van voortplantings- of rustplaatsen in het plangebied. Dit betreffen echter allemaal relatief jonge bomen met een stamdiameter kleiner dan 10 centimeter. Hiermee is de aanwezigheid van voortplantings- of rustplaatsen in de Mokkebank is uitgesloten.

Vliegroutes en foerageergebied

Het duidelijkste lijnvormige element in de omgeving van het plangebied wordt gevormd door de greppels ten noorden van de Mokkebank en ook de kustlijn maakt onderdeel uit van lange, aaneengeschaalde, lijnvormige elementen waarmee deze geschikt zijn als vliegroute. Binnen de Mokkebank zelf zijn geen duidelijke aaneengeschaalde lijnvormige elementen. De aanwezigheid van essentiële vliegroutes in de Mokkebank is uitgesloten. Het open tot halfopen, vochtige landschap van de Mokkebank maakt waarschijnlijk wel onderdeel uit van foerageergebied voor vleermuizen.

Effectbeoordeling en conclusie vleermuizen

De effecten van de werkzaamheden zijn afhankelijk van het moment van uitvoering (periode in het jaar en op de dag). Er worden geen verblijfplaatsen verwacht noch maken de plangebieden onderdeel uit van een essentiële vliegroute. Echter maakt de Mokkebank waarschijnlijk onderdeel uit van foerageergebied voor vleermuizen. Wanneer de werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd in het actieve vleermuisseizoen (grootst halve maart t/m halve november) en daarbij kunstverlichting wordt toegepast, kan dit verstoring van langs vliegende en foeragerende vleermuizen veroorzaken. Wanneer de werkzaamheden overdag worden uitgevoerd is van tijdelijke verstoring daarom geen sprake. Daarnaast is in de directe omgeving van de deelgebieden nog meer aaneengesloten gebied met gras- en weilanden en watergangen aanwezig. Dit gebied biedt alternatief foerageergebied waar de vleermuizen naar kunnen uit te wijken, wat tezamen met de mitigerende maatregelen verstoring tijdens de aanlegfase kan voorkomen. In de gebruiksfase is geen (negatief) effect op vleermuizen in het plangebied.

5.4 Broedvogels

Uit de verspreidingsgegevens van de NDFF en broedvogel inventarisatie onderzoek¹⁰ blijkt dat binnen de Mokkebank waarnemingen bekend zijn van verschillende soorten broedvogels met zowel jaarrond als niet-jaarrond beschermde nesten en van andere bijzondere/zeldzame broedvogels als baardman, rietzanger, snor, bruine kiekendief en grote Karet. Tijdens het veldbezoek zijn ook zwarte kaaie waargenomen. De nesten van deze soort zijn niet jaarrond beschermd, maar de nesten van zwarte kraai kunnen worden uitgebouwd en gebruikt door soorten als ransuil, buizerd, boomvalk en sperwer. De nesten van deze soorten zijn wel jaarrond beschermd.

¹⁰ Jager K. & Postma J. 2019. Broedvogels in natuurreservaten van It Fryske Gea in 2019. Sovon-rapport 2019/87. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Tijdens het veldbezoek zijn de bomen in de omgeving van het plangebied geïnspecteerd op de aanwezigheid van grote nesten, deze zijn niet waargenomen. De aanwezigheid van potentieel jaarrond beschermde nesten van ransuil, buizerd, boomvalk en sperwer is daarom uitgesloten in de bomen in en nabij de deelgebieden. In de deelgebieden zijn geen gebouwen aanwezig. De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van vogelsoorten die in gebouwen broeden, zoals huismus en gierzwaluw, is op voorhand uitgesloten. De kartering van Sovon langs Friese IJsselmeerkust toont aan dat het gebied een bijzonder rijke broedvogelbevolking herbergt met maar liefst 91 soorten. Zowel Workumerwaard en Stoenckherne zijn bij uitstek gebieden waar veel algemene (maar ook hele bijzondere) voorkomende vogelsoorten zonder jaarrond beschermd nest tot broeden komen.

Effectbeoordeling en conclusie broedvogels

Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd in het broedseizoen, kunnen broedende vogels in de drie deelgebieden (en de directe omgeving) worden verstoord. Wanneer soorten het nest verlaten, geldt dit als het opzettelijk vernietigen of beschadigen van nesten en eieren van vogels. Dit is een overtreding van artikel 3.1, lid 1, 2 en 4, van de Wet natuurbescherming. Het broedseizoen valt voor de meeste soorten tussen half maart en half augustus. Ook daarbuiten is het mogelijk dat broedende vogels worden aangetroffen. Directe vernietiging van nesten is niet uitgesloten, omdat voor broedvogel geschikte elementen niet onaangetaast blijven.

Wanneer de aanleg werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd wordt is geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming aan de orde (het broedseizoen loopt van circa 15 maart tot 15 augustus). Gezien de grote waarde van de Mokkebank voor (onder andere) broedvogels is het werken binnen het broedseizoen niet realistisch voor dit gebied. Ook wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd is het aan te bevelen om voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het terrein door een ter zake kundig ecooloog te laten controleren op aanwezige broedvogels (omdat het broedseizoen een globale periode betreft onder andere afhankelijk van klimatologische omstandigheden. Daarnaast is het mogelijk dat er een broedvogelsoort met een jaarrond beschermd nest zich vestigt in het plangebied in de periode tussen het opstellen van de voorliggende rapportage en de uitvoering van de werkzaamheden). Indien geen in gebruik zijnde nesten worden aangetroffen, kunnen de werkzaamheden starten. Indien echter in gebruik zijnde nesten worden vastgesteld, moet worden beoordeeld of de werkzaamheden kunnen aanvangen.

Ontheffing voor vernietiging van broedgevallen wordt in principe niet verleend, waardoor het nemen van maatregelen om (langdurige) verstoring of vernietiging van broedgevallen te voorkomen noodzakelijk is. Het verstoren van broedgevallen van vogels zonder jaarrond beschermde nesten is te voorkomen door:

- Buiten het broedseizoen te werken;
- Voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het terrein door een ter zake kundig ecooloog te laten controleren op aanwezige broedvogels;
- Te zorgen dat buiten de verstoringafstand van de broedgevallen gewerkt wordt.

5.5 Vissen

In de omgeving van de Mokkebank zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vissen. De meeste beschermde vissoorten zijn namelijk soorten uit beken (elrits, beekdonderpad, beekprik), snelstromende rivieren (gestippelde alver), verlandende watergangen met een sliblaag en rijke onderwatervegetatie (grote modderkruiper), watergangen met koel en zuurstofrijk water (kwabaal) of vissoorten (houting, steur) die in rivieren of zijarmen hun paaiplaatsen hebben. Binnen het plangebied is geschikt biotoop aanwezig voor de grote modderkruiper, waarmee het voorkomen van deze soort niet op voorhand is uit te sluiten. De aanwezigheid van andere onder Wnb beschermde soorten wordt binnen het plangebied wordt op basis van habitatgeschiktheid en verspreidingsgegevens niet te verwacht. Hierdoor is het voorkomen van

(beschermd) vissoorten uitgesloten. Wel kunnen algemene vissoorten voorkomen in het plangebied. Er dienen maatregelen worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol om negatieve effecten op algemene vissoorten zoveel mogelijk te voorkomen.

5.5.1 Grote modderkruiper

De grote modderkruiper heeft een voorkeur voor ondiepe wateren met een dikke modderlaag en een uitbundige waterplantengroei. De grote modderkruiper komt vooral voor in het midden en zuidelijk deel van Friesland. Uit de NDFF blijkt dat er in de omgeving van de Mokkebank geen waarnemingen bekend zijn van de grote modderkruiper. Het plangebied heeft echter een veelvoud aan watergangen met een dikke sliblaag, waardoor er in potentie veel leefgebied aanwezig is wat geschikt is voor de grote modderkruiper. Uit aanvullend eDNA-onderzoek blijkt dan ook dat de grote modderkruiper voorkomt in het plangebied (zie bijlage A4).

Effectbeoordeling

Voor het realiseren/herstellen van het slenkenpatroon en de vispassage in de Mokkebank zullen steeds gedeeltes van de watergangen waarin de grote modderkruiper zich bevindt onderhevig zijn aan werkzaamheden met zware machinerie. Omdat op dit moment nog niet duidelijk is hoe de werkzaamheden exact zullen plaatsvinden kan als gevolg van de voorgenomen ingreep (tijdelijk) delen van het leefgebied van de grote modderkruiper verloren gaan. Daarnaast kunnen grote modderkruipers worden gedood tijdens de werkzaamheden.

Conclusie

De Mokkebank maakt onderdeel uit van leefgebied van de grote modderkruiper. Als gevolg van de voorgenomen ingreep kan de volgende verbodsbepaling uit de Wnb niet op voorhand worden uitgesloten: 'het opzettelijk doden of vangen van andere soorten'. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van grote modderkruiper zijn op voorhand niet uitgesloten. Voor het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zal ten aanzien van grote modderkruiper ontheffing moeten worden aangevraagd.

5.6 Reptielen en amfibieën

Uit de NDFF blijkt dat in de nabije omgeving van de drie deelgebieden waarnemingen bekend zijn van een aantal onder de Wet natuurbescherming beschermde reptielen en amfibieën, namelijk de heikikker, meerkikker en gewone pad. Op basis van gegevens uit verspreidingsatlassen zouden ook nog soorten als rugstreeppad kunnen voorkomen binnen de het plangebied. Voor andere meer algemeen voorkomende soorten als gewone pad en meerkikker geldt dat ze beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming, maar dat ze door de provincie Friesland zijn vrijgesteld van ontheffing bij ruimtelijke ingrepen. Wel geldt voor deze soorten de algemene zorgplicht (zie paragraaf 5.8). Deze soorten worden verder niet individueel besproken in deze natuurtoets.

Uit de NDFF komen geen waarnemingen van de rugstreeppad naar voren. Op basis van verspreidingsatlassen als mede het habitat aanwezig in Mokkebank kan het voorkomen van de rugstreeppad niet worden uitgesloten. Op basis van deze informatie tezamen met de memo van A&W¹¹ is besloten om aanvullend (eDNA) onderzoek uit te voeren naar de rugstreeppad in het plangebied. Omdat er voor de rugstreeppad toch al aanvullend onderzoek verricht moest worden is ook besloten om eDNA-onderzoek voor de heikikker uit te voeren, om met grotere zekerheid te kunnen oordelen over het voorkomen van deze soort. De aanvullende onderzoeken naar heikikker en rugstreeppad zijn weergegeven in respectievelijk bijlage A5 en bijlage A6.

¹¹ Altenburg 2021. Nog ontbrekende natuurgegevens voor het project Versterking Friese IJsselmeerkust. A&W, Feanwâlden

5.6.1 Heikikker

De heikikker is een soort die erg kritisch is ten aanzien van zijn habitat en laat zich in grote lijnen kenmerken als schraal, ietwat ruig en vochtig. Het bestaat vooral uit heide, hoogveen, laagveen en half natuurlijk grasland, maar ook bos en struweel, alles met een hoge grondwaterstand. Buiten de voortplantingsperiode worden de heikikkers aangetroffen in hoge, dichte vegetaties zoals vochtige heide, pijpenstrootjesvegetatie, kruidenrijk vochtig grasland en in mindere mate in open loofbos. Het landhabitat bevindt zich in de nabije omgeving van het voortplantingswater, tot op een afstand van 300 meter. Afhankelijk van het type landschap kan dit oplopen tot 1200 meter. Ook sloten en greppels in agrarisch gebied worden gebruikt ¹².

Effectbeoordeling

In de Mokkebank is op basis van het eDNA-onderzoek de aanwezigheid van heikikkers niet aangetoond. Op basis van de eDNA-monsters kan de aanwezigheid van voortplantingswateren van de soort in de watergangen van Mokkebank met zekerheid worden uitgesloten. Ook kan de aanwezigheid van leefgebied van enige importantie voor heikikkers in het plangebied worden uitgesloten. Echter is tijdens een excursie dag van Rijkswaterstaat in september wel een exemplaar gevangen, wat betekent dat ze wel in lage getalen voorkomen in de Mokkebank (mogelijk is de heikikker als gevolg van het slechte weer in het voorjaar pas later en daardoor langer actief geworden). Daarnaast is op dit moment niet duidelijk hoe de werkzaamheden exact zullen plaatsvinden. Als gevolg hiervan kan het doden van exemplaren tijdens de uitvoering van de werkzaamheden niet op voorhand worden uitgesloten.

Conclusie

De Mokkebank maakt onderdeel uit van leefgebied van de heikikker. Als gevolg van de voorgenomen ingreep kan de volgende verbodsbepaling uit de Wnb niet op voorhand worden uitgesloten: 'het opzettelijk doden of vangen van andere soorten'. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van heikikker zijn op voorhand niet uitgesloten. Voor het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zal ten aanzien van heikikker ontheffing moeten worden aangevraagd.

5.6.2 Rugstreeppad

De rugstreeppad is vooral een soort van terreinen met een hoge natuurlijke of door mensen ingebrachte dynamiek. Braakliggende bouwterreinen, groeven en zand- en kleiafgravingen, (rivier)duinen en uiterwaarden vormen een ideaal leefgebied voor de rugstreeppad. Vaak is er een goed vergraafbare bodem aanwezig en is er bouw materiaal om onder te schuilen. Maar de rugstreeppad is ook te vinden in meer stabiele gebieden als vennen in heideterreinen en sloten in akker- en graslandgebieden. De habitat laat zich omschrijven als onbeschaduwde, laagbegroeide terreinen. Door gebrek aan dynamiek in natuurgebieden is het voorkomen van de soort in Nederland sterk afhankelijk van menselijke ingrepen. De rugstreeppad heeft een voorkeur voor in de nabijheid van losgrondige zanderige bodems gelegen snel opwarmende bodemplaatsten en ondiep (tijdelijk) water, die bij voorkeur vegetatieloos en zonder concurrentie van andere amfibieën of van waterinsecten zijn ¹³.

Effectbeoordeling

De laatste waarneming van de rugstreeppad op de Mokkebank dateert van 2006 toen er 25 roepende rugstreeppadden zijn waargenomen, de afgelopen tien jaar zijn er geen waarnemingen geweest van de rugstreeppad in de Mokkebank. In 2012 en 2013 heeft Altenburg & Wymenga twee jaar achter elkaar meerdere onderzoek rondes uitgevoerd om te luisteren naar kooractiviteit van de rugstreeppad, waarbij geen waarnemingen zijn gedaan ¹⁴. Gezien de ecologie van de soort en het feit dat er meerdere populaties in de directe omgeving aanwezig zijn (Steile bank), is het niet uit te sluiten dat de Rugstreeppad in de

¹² <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-008-Kennisdocument-Heikikker-1.0.pdf>

¹³ <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-017-Kennisdocument-Rugstreeppad-1.0.pdf>

¹⁴ Fauna inventarisaties in een aantal terreinen van It Fryske Gea in 2012 en 2013. A&W-rapport 1950

toekomst de Mokkebank opnieuw kan koloniseren. Eind mei en begin juni (2021) is aanvullend onderzoek verricht om te luisteren naar de kooractiviteit van de rugstreeppad, ook hier zijn geen waarnemingen gedaan. Hierop is besloten om tijdens de laatste onderzoek ronde voor het luisteren naar kooractiviteit ook eDNA-onderzoek te doen naar rugstreeppad. Beide leverden geen waarnemingen op.

Conclusie

Op basis van het aanvullende onderzoek (zowel luisteren naar kooractiviteit als eDNA-onderzoek) kan worden geconcludeerd dat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van essentieel leefgebied van de rugstreeppad. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van rugstreeppad zijn uitgesloten. De rugstreeppad is een waardevolle soort en het niet is uit te sluiten dat ze in lage getalen voorkomen in de Mokkebank. Tijdens de werkzaamheden kan de rugstreeppad het plangebied koloniseren in de plassen, kale gronden en dergelijke die zullen ontstaan als gevolg van de werkzaamheden. Dit (her)koloniseren met worden voorkomen, hiervoor moeten maatregelen worden uitgewerkt in een Ecologisch Werkprotocol.

5.7 Ongewervelde diersoorten

Uit de verspreidingsgegevens van de NDFF is gebleken dat in de directe omgeving van het plangebied alleen waarnemingen bekend zijn van de gevlekte witsnuitlibel als beschermde ongewervelde. Beschermde vlinders en libellen zijn vaak afhankelijk van zeer specifieke omstandigheden, zoals bloemrijke graslanden of permanent stromende beken met goed ontwikkelde oevervegetaties. In 2020 heeft Bureau FaunaX inventarisatie onderzoek uitgevoerd naar libellen, dagvlinders, sprinkhanen en wilde bijen in de Mokkebank, hierbij zijn geen onder de Wnb beschermde soorten aangetroffen¹⁵. De aanwezigheid van beschermde ongewervelde dieren anders dan de gevlekte witsnuitlibel is uitgesloten.

5.7.1 Gevlekte witsnuitlibel

De meeste gevlekte witsnuitlibellen zijn te vinden bij verlandingszones van laagveenmoerassen. Daarnaast kunnen ze voorkomen in bosplassen en verlandingszones van hoogveen- en heidevennen op de hoge zandgronden en randzones van hoogveen. In de duinen is de soort gevonden bij verlandingsvegetaties met een laagveenkarakter. Deze biotooptypen hebben met elkaar gemeen dat het water helder, ondiep (één meter of minder), matig voedselrijk en beschermd gelegen is. Zowel vegetatieloze als dichtgegroeide wateren worden gemedend.

Effectbeoordeling

Bovengenoemd habitat is niet aanwezig binnen de invloedsfeer van de werkzaamheden. Waarmee de aanwezigheid van rust- en voortplantingsplaatsen van de gevlekte witsnuitlibel op voorhand is uitgesloten. De gevlekte witsnuitlibel kan hoogstens foeragerend voorkomen binnen het plangebied, er is echter voldoende gebied om naar uit te wijken tijdens de werkzaamheden. Daarnaast is geschikter leefgebied aanwezig in het nabijgelegen natuurgebied Rijsterbos.

Conclusie

Het overtreden van een verbodsbepaling uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van gevlekte witsnuitlibel is uitgesloten.

¹⁵ Libellen, dagvlinders, sprinkhanen en wilde bijen in zes gebieden van It Fryske Gea Resultaten SNL-inventarisatie 2020. Bureau FaunaX

5.8 Voorzorgsmaatregelen

In deze paragraaf worden de maatregelen besproken die worden genomen op basis van de Gedragscode soortenbescherming Rijkswaterstaat als mede maatregelen die worden genomen ten behoeve van de algemene zorgplicht.

Otter

De aanwezigheid van otters (met jongen) in de Mokkebank is niet geheel uit te sluiten. Om negatieve effecten te voorkomen dient voorafgaand aan de werkzaamheden de oever door een otterdeskundige gecontroleerd te worden op eventueel aanwezige otters met jongen. Bij afwezigheid van otters kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd aan de oever. Bij het aantreffen van otters met jongen moeten de werkzaamheden tot nadere orde worden uitgesteld (in overleg met de otterdeskundige).

Broedvogels

Wanneer de aanleg werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd wordt is geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming aan de orde (het broedseizoen loopt van circa 15 maart tot 15 augustus). Ook wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd is het aan te bevelen om voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het terrein door een ter zake kundig ecooloog te laten controleren op aanwezige broedvogels (omdat het broedseizoen een globale periode betreft onder andere afhankelijk van klimatologische omstandigheden). Daarnaast is het mogelijk dat er een broedvogelsoort met een jaarrond beschermd nest zich vestigt in het plangebied in de periode tussen het opstellen van de voorliggende rapportage en de uitvoering van de werkzaamheden). Indien geen in gebruik zijnde nesten worden aangetroffen, kunnen de werkzaamheden starten. Indien echter in gebruik zijnde nesten worden vastgesteld, moet worden beoordeeld of de werkzaamheden kunnen aanvangen.

Ontheffing voor vernietiging van broedgevallen wordt in principe niet verleend, waardoor het nemen van maatregelen om (langdurige) verstoring of vernietiging van broedgevallen te voorkomen noodzakelijk is. Het verstoren van broedgevallen van vogels zonder jaarrond beschermde nesten is te voorkomen door:

- Buiten het broedseizoen te werken;
- Voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het terrein door een ter zake kundig ecooloog te laten controleren op aanwezige broedvogels;
- Te zorgen dat buiten de verstoringafstand van de broedgevallen gewerkt wordt.

Algemene zorgplicht

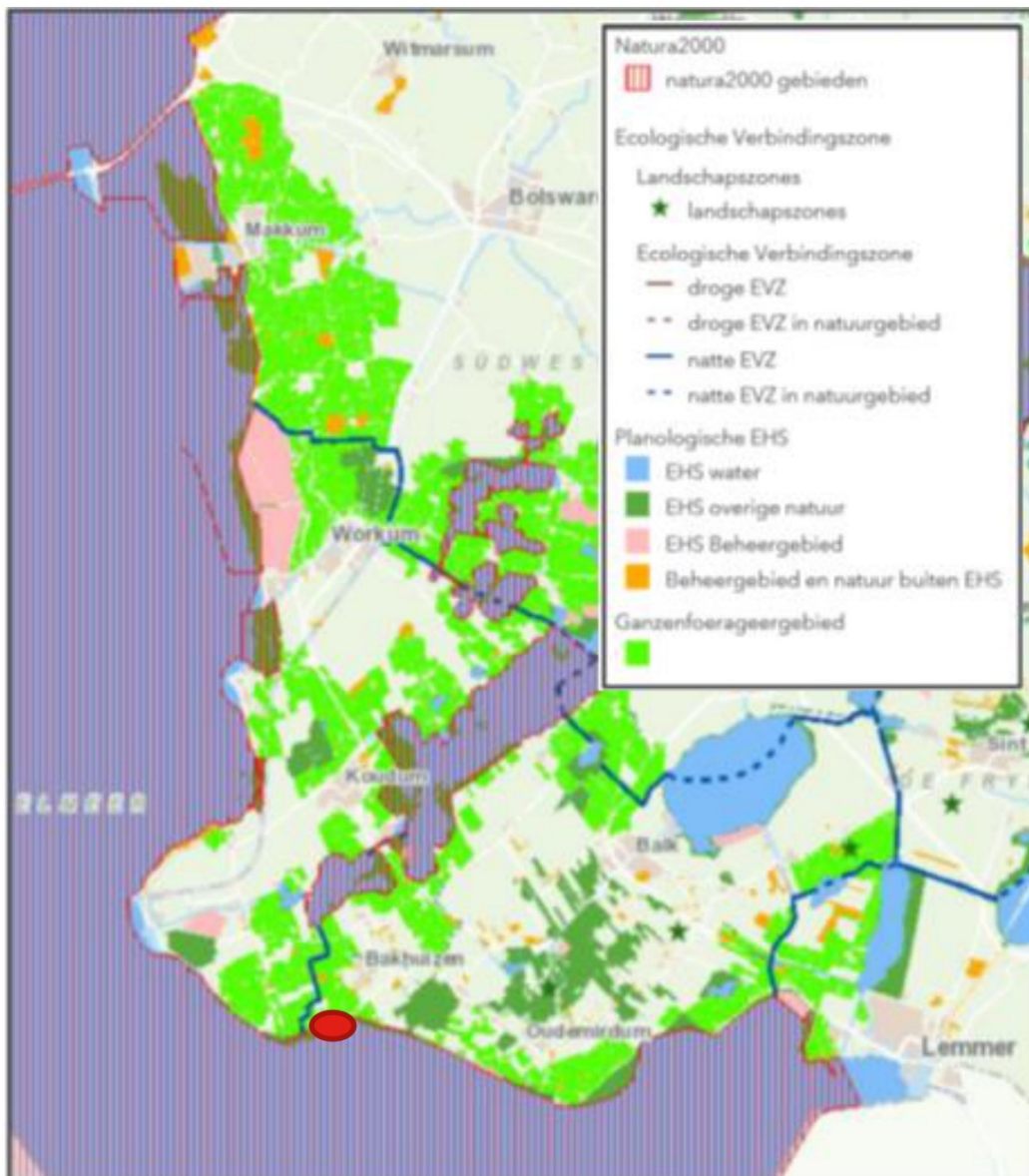
Voor alle soorten geldt de algemene zorgplicht. Onderstaand wordt een aantal maatregelen beschreven om aan de algemene zorgplicht te voldoen:

- De werkzaamheden worden zoveel als mogelijk overdag, tussen zonsopgang en zonsondergang uitgevoerd. Bij nachtelijke werkzaamheden wordt aangepaste verlichting gebruikt die gericht is op de bouwplaats en niet op het omringende landschap. Veel algemene en beschermde diersoorten zijn vooral actief gedurende de vroege ochtend, late avond en nacht;
- Tijdens de uitvoering wordt in de plangebieden in één richting opgewerkt, zodat kleine (zoog)dieren van de werkzaamheden vandaan kunnen vluchten. Houd hierbij rekening met vluchtwegen (werk dus niet richting een doodlopende hoek) en zorg dat de dieren voldoende vrije ruimte hebben;
- De aannemer maakt enkel gebruik van de ruimte die noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden en ontziet daarbij plaatsen met begroeiing en/of beplanting zoveel mogelijk. Zo wordt onnodige verstoring van dieren en planten voorkomen;
- Wanneer de werkzaamheden gedurende langere tijd stilliggen, dient het terrein vóór herstart van de werkzaamheden geïnspecteerd te worden door een erkend ecooloog.

Daarnaast moet voor (onder andere) de heikikker maatregelen op worden gesteld in een Ecologisch Werkprotocol zodra het bestek klaar is.

6 BESCHERMDE GEBIEDEN

In dit hoofdstuk is beschreven of in de nabijheid van het plangebied wettelijk beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden) zijn gelegen en wordt beoordeeld of storingsfactoren kunnen optreden (beknpte voorttoets) vanuit het project. Tevens is onderzocht of de deelgebieden in of nabij het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ligt. Op grond van de aard van de ingreep en de afstand tot het NNN wordt bepaald of negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN naar verwachting aan de orde zijn.

Figuur 6-1. Een kaart met daarop weergegeven de beschermde gebieden binnen de invloedssfeer van het overkoepelende project Versterken Friese IJsselmeerkust. Met daarop met een rode stip het plangebied van Mokkebank weergegeven, de gedetailleerde begrenzing is te vinden in bijlage A1 en A2

6.1 Wettelijk beschermde gebieden (Natura 2000)

Het projectgebied Mokkebank maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied IJsselmeer. In appendix A7 zijn de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen voor het IJsselmeergebied weergegeven. Voor het Natura 2000-gebied IJsselmeer zijn zowel habitattypen, habitatsoorten, broedvogelsoorten en 'niet-

broedvogelsoorten' aangewezen vanuit de Europese habitat- en vogelrichtlijnen (Figuur 6-2 geeft een overzicht van de locatie van de aangewezen habitattypen en ruimtelijke eenheden).

Om de effecten van de ingrepen op het Natura 2000-gebied inzichtelijk te maken, zijn voor alle effecten die genoemd worden in de effectenindicator van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) nagegaan of zij optreden en in welke mate. Hierbij is gebruik gemaakt van reeds bestaande documentatie over Natura 2000-gebieden. De storingsfactoren zijn de basis van de effectenindicator. Voor alle Natura 2000-gebieden en alle aangewezen soorten en habitattypen is bepaald wat de gevoeligheid van soorten voor deze factoren is. Het ministerie van LNV onderscheidt 19 mogelijke storingsfactoren op soorten en habitattypen. Om tot een duidelijke en objectieve beschrijving van de mogelijk optredende effecten te komen, is gebruik gemaakt van deze 19 storingsfactoren. Voor het Natura 2000-gebied wordt per storingsfactor besproken of de ontwikkelingen mogelijk leiden tot een (significant) negatief effect op het Natura 2000-gebied. In de voortoets zijn geen mitigerende maatregelen meegenomen, er is puur en alleen gekeken naar mogelijk optredende effecten van de ingreep, op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden binnen de invloedssfeer. In deze voortoets wordt geconcludeerd of de permanente situatie en de werkzaamheden tijdens de aanlegfase een significant negatief effect tot gevolg heeft en of een vergunningstraject dient te worden ingezet. In deze voortoets wordt ook bekeken of de werkzaamheden in samenwerking met andere plannen (cumulatief effect) leidt tot een significant negatief effect. In de effectenbeoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen de aanlegfase en de gebruiksfase. De aanlegfase is de periode waarin de vaarweg aangelegd wordt, waarin de bouwwerkzaamheden worden uitgevoerd. Dit zijn altijd tijdelijke effecten welke, nadat het werk is gerealiseerd en de gebruiksfase in werking treedt, afgelopen zijn.

In de onderstaande paragrafen wordt eerst een omschrijving gegeven van de relevante Natura 2000-gebieden binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (zie paragraaf 6.1.1; in dit geval alleen Natura 2000-gebied IJsselmeer en specifiek het deelgebied hiervan: IJsselmeergebied). Vervolgens wordt gekeken naar wat de mogelijke effecten van de permanente situatie en de tijdelijke (aanlegfase) effecten zijn op het Natura 2000-gebied IJsselmeer. Mocht er mogelijk een effect optreden, dan wordt dit vervolgens in paragraaf 6.1.3 nader toegelicht. Op dat moment wordt ook bepaald of er sprake is van een mogelijk significant effect.

6.1.1 IJsselmeergebied

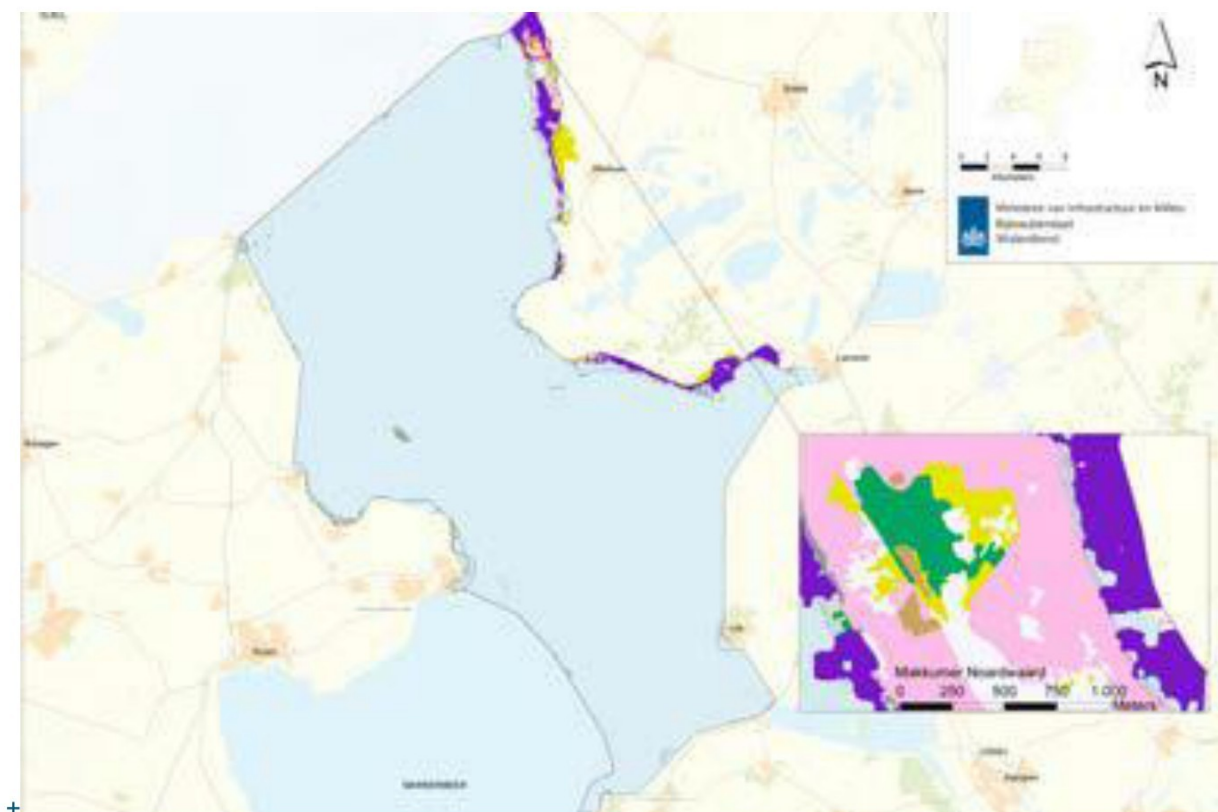
Het IJsselmeer is aangewezen als Natura 2000 gebied, omdat het gebied van belang is voor het behoud van de Europese biodiversiteit. Samen met het gehele IJsselmeergebied is het een belangrijk leefgebied voor moerasvogels, voor (doortrekkende en overwinterende) watervogels en voor aan meren gebonden habitattypen en soorten.

Het IJsselmeer is als grote zoetwaterplas van nationaal en internationaal belang voor met name vogels. Diverse trekvogels zijn afhankelijk van het IJsselmeer als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop. De oevers van het IJsselmeer herbergen waterplanten, een waarde in zichzelf, maar ook als voedsel voor plantenetende watervogels en een leefgebied voor vis en ongewervelde dieren. Voorts is het IJsselmeer belangrijk als foerageergebied voor overwinterende en in de zomer ruiende bodemfauna-etende vogels (topper, kuifeend en brilduiker), broedende viseters (aalscholver, zwarte stern, visdief) en overwinterende viseters (aalscholver, fuut, grote zaagbek, nonnetje).

De kusten van het IJsselmeer herbergen belangrijke slaappleatsen voor vogels. Veelal foerageren deze vogels binnendijs. Zo is er een belangrijke functionele relatie tussen de Friese IJsselmeerkust en het nabijgelegen Friese Natura 2000 gebied Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving. Voor beide gebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor een aantal overwinterende ganzensoorten (kolgans, kleine rietgans en brandgans), de eveneens grasetende smient en een tweetal doortrekkende

steltlopersoorten (kemphaan en wulp). Voor elk van deze soorten geldt dat hun populaties zowel gebruik maken van de Friese IJsselmeerkust (vooral als slaapplaats) als van de Oudegaasterbrekken (zowel als foerageergebied als ook als slaapplaats). Deze relatie tussen rustende ganzen en smienten in het IJsselmeer en foerageren binnendijs is niet beperkt tot de Natura 2000 gebieden. Ook binnendijs agrarisch grasland is een belangrijk foerageergebied voor de aangewezen rustende ganzen en smienten in het IJsselmeer.

Van nationaal belang zijn de drassige en ruige oeverbegroeiingen aan de Friese kust met kenmerkende terrestrische habitattypen (o.a. ruigten en zomen, overgangs- en trilvenen) die hier kunnen voorkomen door het dynamische waterpeilverloop. Dit is ook het broedgebied van een belangrijk deel van de Nederlandse populaties van broedende moerasvogels, zoals de bruine kiekendief, roerdomp, porseleinhoen, snor en rietzanger en pionier broedvogels, zoals sterns en plevieren. Tevens is dit gebied van belang voor kleine zoogdieren, zoals de noordse woelmuis.

Legenda

Habitattypen

- H3140 Kranswierwateren
- H3150 Meren met fonteinkruiden en krabbenscheer
- H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea)
- H7140A Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)
- N2000 grens

Ruimtelijke eenheden

- Open water (dieper dan 100 cm)
- Ondiep water (20 - 100 cm)
- Oeverzone (0 - 20 cm diepte)
- Waterdiepte onbekend
- Kale/schaars begroeide gronden
- Grasland
- Moeras

Figuur 6-2. Overzichtskartaal van ruimtelijke eenheden en habitattypen in het IJsselmeer gebied (Beheerplan IJsselmeergebied).

6.1.2 Mogelijke effecten

In Tabel 6-1 zijn de verstoringfactoren weergegeven die het plan in de gebruiksfase alsmede in de aanlegfase kunnen optreden. Bepaald wordt of de voorgenomen ingreep een negatief effect kan veroorzaken ten aanzien van deze storingsfactoren en of hiervoor vervolgstappen zijn vereist.

Tabel 6-1. Effecten die volgens de effectindicator van het ministerie van LNV kunnen optreden tijdens de permanente situatie en tijdens de aanlegfase en die voor de voorgenomen ingrepen in het projectgebied Mokkebank van toepassing zijn. In sommige gevallen zijn de storingsfactoren samengenomen.

Storingsfactor	Tijdelijke situatie	Permanente situatie	Toelichting
Verlies oppervlak (1)	Nee	Nee	Binnen het plangebied is geen sprake van ruimtebeslag.
Versnippering (2) en verandering in populatiedynamiek (18)	Nee	Nee	De voorgenomen ingreep leidt niet tot versturende effecten ten aanzien van aangewezen instandhoudingsdoelstellingen.
Toename stikstof (vermesting (3) en verzuring (4))	Mogelijk	Nee	De werkzaamheden (en met name de materiele inzet) kunnen in de tijdelijke situatie leiden tot een toename in stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied.
Verzoeting (5)	Nee	Nee	Van verzoeting van de Natura 2000-gebieden is geen sprake.
Verzilting (6)	Nee	Nee	Van verzilting en verdroging is mogelijk sprake als er door de werkzaamheden (grootschalige) grondwateronttrekking plaats. Dat kan leiden tot verdroging en daarmee indirect ook tot verzilting van de bodem. De afstand tot de verzilte ondergrond is dermate groot dat er geen effect zijn voorzien als gevolg van de werkzaamheden.
Verontreiniging (7)	Nee	Nee	Van directe verontreiniging van de Natura 2000-gebieden is geen sprake. Het is niet voorzien dat bij de werkzaamheden gebiedsvreemde stoffen gebruikt worden.
Verdroging (8)	Nee	Nee	Van verdroging is mogelijk sprake als er door de werkzaamheden (grootschalige) grondwateronttrekking plaats. Dergelijke werkzaamheden zijn niet aan de orde in de drie deelgebieden.
Vernatting (9)	Nee	Nee	Vernatting manifesteert zich in hogere grondwaterstanden en/of toenemende kwel veroorzaakt door menselijk handelen. De werkzaamheden leiden niet negatieve effecten ten aanzien van (grond)waterstanden.
Verandering stroomsnelheid (10)	Nee	Nee	In het kader van het project VFIJ is een morfologische studie uitgevoerd, hieruit blijkt dat de voorgenomen niet leidt tot een (negatieve) van verandering in de stroomsnelheid ¹⁶ .
Verandering overstromingsfrequentie (11)	Nee	Nee	De voorgenomen ingrepen leidt niet tot verandering van overstromingsfrequentie zoals bedoeld in de Effectenindicator.
Verandering dynamiek substraat (12)	Nee	Nee	In de morfologische studie ¹⁷ zijn erosie en sedimentatie meegenomen bij de totstandkoming van de voorgenomen ingrepen. De ontwerpen dragen in positieve zin bij aan de verandering van dynamiek in substraat.
Geluid (13)	Mogelijk	Nee	Het plan leidt mogelijk tot verstoring door geluid van het Natura 2000-gebied. In de tijdelijke situatie kan de aanwezigheid van materieel in het Natura 2000-gebied leiden tot verstoring van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen.
Licht (14)	Mogelijk	Nee	Wanneer de werkzaamheden niet volledig overdag worden uitgevoerd kan de voorgenomen ingreep in de tijdelijke situatie zorgen voor een toename in verlichting. Wat kan leiden tot verstoring van rustende vogels.
Trillingen (15)	Mogelijk	Nee	In de Mokkebank zijn effecten door trillingen als gevolg van werkzaamheden tijdens de aanlegfase niet op voorhand uit te sluiten.

¹⁶ Morphologisch onderzoek alternatieven. Royal HaskoningDHV, 2021 kenmerk: BH1774WMP2110131632.

Optisch (16)	Mogelijk	Nee	In de Mokkebank is gedurende de tijdelijke situatie sprake van een toename in optische effecten door de zichtbaarheid van materieel direct langs of op het Natura 2000-gebied.
Mechanische effecten (17)	Nee	Nee	De voorgenomen ingreep leidt niet tot verstoring door mechanische effecten zoals bedoeld in de Effectenindicator.
Bewuste verandering soortensamenstelling (19)	Nee	Nee	De werkzaamheden hebben geen invloed op de soortensamenstelling (er worden geen soorten herintroduceert of bewust dieren gedood).

6.1.3 Effectbeoordeling

Stikstofdepositie (in de realisatiefase)

Met betrekking tot de toename van stikstofdepositie in de tijdelijke situatie geldt dat het Natura 2000-gebied IJsselmeer geen stikstofgevoelig gebied is. Op grotere afstand gelegen gebieden als Alde Feanen en Rottige Meenthe & Brandemeer zijn dat wel. Echter stikstofdepositie als gevolg van de aanlegfase van de versterking valt onder de vrijstelling van vergunningplicht uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). Hierdoor vormt de bijdrage aan de stikstofdepositie geen belemmering voor het project.

Verstoring door geluid, licht, trillingen en optische verstoring

Tijdens de werkzaamheden kunnen de volgende storingsfactoren optreden in het plangebied:

- Geluidseffecten door materieel;
- Lichtuitstraling door materieel en bouwlampen;
- Optische effecten door rijdend/varend materieel, beweging van materialen en mensen;
- Trillingen door rijdend materieel en beweging van materialen.

De duur van de werkzaamheden duren is nog niet bekend. Qua tijdsvensters wordt rekening gehouden met het werken buiten het broedseizoen voor vogels en daarnaast met het werkvenster omtrent hoogwater/waterveiligheid. Dit betekent dat de werkzaamheden in een periode van grofweg 16 weken (waarschijnlijk verdeeld over twee perioden) zullen plaatsvinden. Hierdoor is het plangebied de directe omgeving tijdelijk niet of minder beschikbaar voor soorten.

Habitatrichtlijnsoorten

De *groenknolorchis* komt voor in het habitatype 'Overgangs- en trilvenen'. Dit habitatype bevindt zich niet binnen het plangebied of de directe omgeving. De soort is recent niet meer aangetroffen binnen het Natura 2000-gebied IJsselmeer (beheerplan). Het voornemen heeft geen (negatieve) effecten op deze soort.

De *rivierdonderpad*, welke potentieel voorkomt waar hard substraat aanwezig is, neemt qua aantallen als sinds de jaren negentig sterk af. Inmiddels zijn rivierdonderpadden vrijwel geheel verdrongen door uitheemse grondelsoorten, met name de zwartbekgrondel en marmergrondel (Timmermans en Goverse, 2016). Het voornemen heeft geen (negatieve) effecten op deze soort.

De *meervleermuis* kan van de plangebieden en de omgeving gebruik maken om te foerageren. Tijdens de werkzaamheden kan er sprake zijn van verstoring als tijdens de schemering en nacht gebruik wordt gemaakt van verlichting. De meervleermuis heeft een zeer groot foerageergebied, en zal gedurende de werkzaamheden kunnen uitwijken. Na afronding van de werkzaamheden zal mogelijk de voedselbeschikbaarheid verbeteren. Verblijfplaatsen zijn niet aanwezig, deze bevinden zich in bebouwing. Het voornemen heeft geen (negatieve) effecten op deze soort.

De *Noordse woelmuis* komt al een tiental jaren niet meer voor in de Mokkebank of in de directe omgeving. Er is geen sprake van negatieve effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van deze soort. In de permanente situatie zal het plangebied meer overgangszones tussen land en water met riet bevatten wat mogelijk de kans biedt voor de Noordse woelmuis om de Mokkebank te (her)koloniseren.

Broedvogels

De werkzaamheden worden buiten het broedseizoen uitgevoerd. Er is daarom geen sprake van verstoring van broedende vogels.

Niet-broedvogels

In Tabel 6-2 staat weergegeven welke soort(groep)en zijn aangewezen voor het Natura 2000-gebied IJsselmeer. In het Meetnet Slaapplaatsen van Vogels zijn nauwelijks tellingen bekend binnen het plangebied, dit kan erop duiden dat het plangebied geen (essentiële) functie heeft als rustgebied voor de aangewezen niet-broedvogelsoorten. Echter op basis van gesprekken met de terreinbeheerder (It Fryske Gea) is bekend dat er weldegelijk slaap- en rustgebied aanwezig is in de Mokkebank van onder andere Aalscholver, krakeend en verscheidene ganzensoorten. Zoals reeds benoemd zijn de exacte werkvensters van de voorgenomen ingreep nog niet bekend, tevens mogelijk ook sprake van een gefaseerde uitvoering. Om de verstoring van aanwezige niet-broedvogels tot een minimum te beperken zullen mitigerende maatregelen worden uitgewerkt in een werkprotocol.

Met betrekking tot foerageergebied geldt dat de voorgenomen ingreep geen effect heeft op waterplanteneters, omdat er geen werkzaamheden in het IJsselmeer zullen plaatsvinden. Mogelijk zal er een langs de randen van het plangebied als gevolg van geluid-, of optische verstoring een lagere beschikbaarheid zijn van waterplanten, maar dit zal gaan om een zeer klein oppervlakte ten opzichte van het totale N2000-gebied. Voor visetende vogels geldt dat de voorgenomen ingreep in de aanlegfase geen effect heeft. De permanente fase daarentegen zal als gevolg van de toename van ecologische waterkwaliteit (o.a. vanwege grote oppervlakte vispaai- en opgroeigebied) een enorme impuls geven aan visetende vogels door een toename van de voedselbeschikbaarheid. Voor benthoseters (vooral mosselen) geldt dat er weinig mosselen aanwezig zijn ([Documenten - Natura 2000 Rijkswaterstaat \(rwsnatura2000.nl\)](http://Documenten - Natura 2000 Rijkswaterstaat (rwsnatura2000.nl))) dus is het gebied van beperkt belang als foerageergebied.

Tabel 6-2. Indeling van kwalificerende niet-broedvogelsoorten aan de hand van het Natura 2000-gebied IJsselmeer (indeling gebaseerd op Van Eerden et al., 2005).

Foerageergebied				
Viseters	Benthoseters	Herbivoren	Overig	Slaap- en rustgebied
Fuut	Bergeend	Kleine zwaan	Goudplevier	Aalscholver
Aalscholver	Wintertaling	Kleine rietgans	Kemphaan	Kleine zwaan
Lepelaar	Pijlstaart	Grauwe gans	Grutto	Kleine rietgans
Nonnetje	Slobeend	Brand gans	Wulp	Kolgans
Grote zaagbek	Tafeleend	Smient		Brand gans
Dwergmeeuw	Toppereend	Krakeend		Krakeend
Reuzenstern	Kuifeend	Wilde eend		Slobeend
Zwarte stern	Brilduiker			Goedplevier
	Meerkoet			Kemphaan
	Kluut			Grutto
				Wulp
				Reuzenstern
				Toudrarietgans

Beheerplanmaatregelen

Voor het plangebied geldt dat de voorgenomen ingreep is ten behoeve van de maatregelen opgenomen in het Beheerplan IJsselmeer (zie paragraaf 4.3.4). Voor het uitvoeren van beheerplanmaatregelen geldt op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

Conclusie wettelijk beschermde gebieden

De voorgenomen ingreep leidt in de permanente situatie niet tot negatieve effecten op voor enig Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. De tijdelijke verstoring door de werkzaamheden is dermate tijdelijk en gering is, dat deze het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengt voor de aangewezen habitattypen, habitatsoorten en broedvogels. Voor niet-broedvogels is er mogelijk sprake van tijdelijk effect als gevolg van (plaatselijke) verstoring van foerageer- en rustgebieden in het plangebied. De verstoring zal zo veel mogelijk worden ondervangen door het nemen van mitigerende maatregelen. Het gaat om een verstoring op een beperkt deel van de populatie en deze zal zich na afronding van de werkzaamheden (meer dan) herstellen. De voorgenomen ingreep in het plangebied is ten behoeve van het uitvoeren van beheerplanmaatregelen. Op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) geldt een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

6.2 Planologisch beschermde gebieden (Natuurnetwerk Nederland)

Figuur 6-1 laat de ligging van de Mokkebank zien ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het gehele plangebied maakt onderdeel uit van het NNN. Figuur 6-3 zoomt in op het plangebied, in deze figuur is te zien dat binnen de begrenzing van het plangebied zes beheertypen voorkomen, namelijk: N05.04 Dynamisch moeras, N10.01 Nat schraalland, N14.02 Hoog- en laagveenbos, N05.02 Gemaaid rietland, N12.06 Ruigteveld en N12.02 Kruiden- en faunairijk grasland (direct aan grenzend aan het plangebied).

Tijdens de aanlegfase kan er tijdelijk negatief effect zijn op de wezenlijke kenmerken en waarden die zijn aangewezen voor deze beheertypen. De voorgenomen ingreep heeft echter ten doel om een kwaliteitsimpuls te geven aan de natuur (en daarmee aan de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN). Ingrepn als het creëren van een robuust watersysteem met een goede waterkwaliteit, extra natuurvriendelijke oeverlengte, de realisatie van een van slenken- en slotenpatroon slootlengte en vitaal waterriet dragen allen bij aan de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Om deze reden kan de voorgenomen ingreep voor de Mokkebank overeenstemming met de planologische gebiedsbescherming plaatsvinden. Er is daarom ook geen sprake van compensatieplicht.

Figuur 6-3. De beheergebieden binnen het plangebied (met rode omlijning aangegeven) Mokkebank (Natuurbeheerplan Provincie Friesland 2022).

Conclusie planologisch beschermde gebieden

De Mokkebank maakt onderdeel uit van het NNN. De voorgenomen ingrepen dragen echter bij aan de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De voorgenomen ingreep voor de Mokkebank kan in overeenstemming met de planologische gebiedsbescherming plaatsvinden. Er is daarom ook geen sprake van compensatieplicht.

Legenda

Beheergebied

N00.01 Nog om te vormen naar natuur	N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
N00.02 Om te vormen natuur	N12.03 Glanshaverhooiland
N01.01 Zee en wad	N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
N01.02 Duin- en kwelderlandschap	N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
N01.04 Zand- en kalklandschap	N12.06 Ruigteveld
N03.01 Beek en Bron	N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
N04.02 Zoete Plas	N13.02 Wintergastenweide
N04.03 Brak water	N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
N04.04 Afsloten zeearm	N14.02 Hoog- en laagveenbos
N05.02 Gemaaid rietland	N14.03 Haagbeuken- en essenbos
N05.03 Veenmoeras	N15.01 Duinbos
N05.04 Dynamisch moeras	N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
N06.01 Veenmosrietland en moerasheide	N16.03 Droog bos met productie
N06.02 Trilveen	N16.04 Vochtig bos met productie
N06.03 Hoogveen	N17.02 Droog hakhout
N06.04 Vochtige heide	N17.03 Park- of stinzenbos
N06.05 Zwakgebufferd ven	N17.04 Eendenkooi
N06.06 Zuur ven en hoogveenven	N17.06 Vochtig en hellinghakhout
N07.01 Droge heide	L01.01 Poel en klein historisch water
N07.02 Zandverstuiving	L01.02 Houtwal en houtsingel
N08.01 Strand en embryonaal duin	L01.03 Elzensingel
N08.02 Open duin	L01.05 Knip- of scheerheg
N08.03 Vochtige duinvallei	L01.06 Struweelhaag
N08.04 Duinheide	L01.07 Laan
N09.01 Schor of kwelder	L01.08 Knotboom
N10.01 Nat schraalland	L01.09 Hoogstamboomgaard
N10.02 Vochtig hooiland	L01.16 Bossingel
N11.01 Droog schraalgrasland	L02.01 Fortterrein
N12.01 Bloemdijk	L02.02 Historisch bouwwerk en erf
	L02.03 Historische tuin

Figuur 6-4.. De legenda met de beheertypen uit het Natuurbeheerplan.

7 BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN

Er worden ten behoeve van de realisatie van de voorgenomen ingreep in het projectgebied Mokkebank geen bomen gekapt waardoor het onderdeel beschermde houtopstanden niet aan de orde is. Daarnaast geldt dat wanneer er onvoorzien alsnog gekapt dient te worden bijvoorbeeld bij het herstellen van het slenkenpatroon dat dit (afhankelijk van de grote) gezien kan worden als een opschoningsactie en daarmee als zijnde (kleinschalig) beheer en onderhoud waarmee ook voor die eventuele werkzaamheden geldt dat het onderdeel beschermde houtopstanden niet aan de orde is.

8 CONCLUSIES

8.1 Beschermde soorten

Vaatplanten

Het voorkomen van beschermde vaatplanten binnen de drie deelgebieden is uitgesloten. Echter, in het kader van de zorgplicht dienen in het ecologisch werkprotocol mitigerende maatregelen worden uitgewerkt ten behoeve van de waardevolle flora welke aanwezig is in de deelgebieden Workumerwaard en Stoenckherne.

Otter

De aanwezigheid van otters (met jongen) in de Mokkebank is niet geheel uit te sluiten. Om negatieve effecten te voorkomen dient voorafgaand aan de werkzaamheden de oever door een otterdeskundige gecontroleerd te worden op eventueel aanwezige otters met jongen. Bij afwezigheid van otters kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd aan de oever. Bij het aantreffen van otters met jongen moeten de werkzaamheden tot nadere orde worden uitgesteld (in overleg met de otterdeskundige).

Waterspitsmuis

Op basis van eDNA-onderzoek is vastgesteld dat de Mokkebank onderdeel uitmaakt van essentieel leefgebied van de waterspitsmuis. Als gevolg van de voorgenomen ingreep kunnen de volgende verbodsbepalingen uit de Wnb niet op voorhand worden uitgesloten: 'het opzettelijk doden of vangen van andere soorten' en 'opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere soorten'. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van waterspitsmuis zijn op voorhand niet uitgesloten. Voor het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zal ten aanzien van waterspitsmuis ontheffing moeten worden aangevraagd.

Broedvogels

Wanneer de aanleg werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd wordt is geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming aan de orde (het broedseizoen loopt van circa 15 maart tot 15 augustus). Ook wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd is het aan te bevelen om voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het terrein door een ter zake kundig ecooloog te laten controleren op aanwezige broedvogels (omdat het broedseizoen een globale periode betreft onder andere afhankelijk van klimatologische omstandigheden. Daarnaast is het mogelijk dat er een broedvogelsoort met een jaarrond beschermd nest zich vestigt in het plangebied in de periode tussen het opstellen van de voorliggende rapportage en de uitvoering van de werkzaamheden). Indien geen in gebruik zijnde nesten worden aangetroffen, kunnen de werkzaamheden starten. Indien echter in gebruik zijnde nesten worden vastgesteld, moet worden beoordeeld of de werkzaamheden kunnen aanvangen.

Ontheffing voor vernietiging van broedgevallen wordt in principe niet verleend, waardoor het nemen van maatregelen om (langdurige) verstoring of vernietiging van broedgevallen te voorkomen noodzakelijk is. Het verstoren van broedgevallen van vogels zonder jaarrond beschermd nesten is te voorkomen door:

- Buiten het broedseizoen te werken;
- Voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het terrein door een ter zake kundig ecooloog te laten controleren op aanwezige broedvogels;

Te zorgen dat buiten de verstoringafstand van de broedgevallen gewerkt wordt.

Grote modderkruiper

Op basis van eDNA-onderzoek is vastgesteld dat de Mokkebank onderdeel uitmaakt van leefgebied van de grote modderkruiper. Als gevolg van de voorgenomen ingreep kan de volgende verbodsbepaling uit de Wnb niet op voorhand worden uitgesloten: 'het opzettelijk doden of vangen van andere soorten'.

Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van grote modderkruiper zijn op voorhand niet uitgesloten. Voor het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zal ten aanzien van grote modderkruiper ontheffing moeten worden aangevraagd.

Heikikker

De Mokkebank maakt onderdeel uit van leefgebied van de heikikker. Als gevolg van de voorgenomen ingreep kan de volgende verbodsbepaling uit de Wnb niet op voorhand worden uitgesloten: 'het opzettelijk doden of vangen van andere soorten'. Verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van heikikker zijn op voorhand niet uitgesloten. Voor het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zal ten aanzien van heikikker ontheffing moeten worden aangevraagd.

Overige soorten

Ten aanzien van de overige beschermde soorten in het kader van de Wnb zijn overtredingen van verbodsbepalingen op voorhand uit te sluiten, vanwege het ontbreken van geschikte biotoop en schuilgelegenheid in het plangebied voor soorten. Het uitvoeren van een nader onderzoek en/of het aanvragen van een ontheffing is niet aan de orde voor onderhavig projectvoornemen.

Algemene zorgplicht

Voor alle soorten geldt de algemene zorgplicht. Onderstaand wordt een aantal maatregelen beschreven om aan de algemene zorgplicht te voldoen:

- De werkzaamheden worden zoveel als mogelijk overdag, tussen zonsopgang en zonsondergang uitgevoerd. Bij nachtelijke werkzaamheden wordt aangepaste verlichting gebruikt die gericht is op de bouwplaats en niet op het omringende landschap. Veel algemene en beschermde diersoorten zijn vooral actief gedurende de vroege ochtend, late avond en nacht;
- Tijdens de uitvoering wordt in de plangebieden in één richting opgewerkt, zodat kleine (zoog)dieren van de werkzaamheden vandaan kunnen vluchten. Houd hierbij rekening met vluchtwegen (werk dus niet richting een doodlopende hoek) en zorg dat de dieren voldoende vrije ruimte hebben;
- De aannemer maakt enkel gebruik van de ruimte die noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden en ontziet daarbij plaatsen met begroeiing en/of beplanting zoveel mogelijk. Zo wordt onnodige verstoring van dieren en planten voorkomen;
- Wanneer de werkzaamheden gedurende langere tijd stilliggen, dient het terrein vóór herstart van de werkzaamheden geïnspecteerd te worden door een erkend ecooloog.

Daarnaast moet voor (onder andere) de heikikker maatregelen op worden gesteld in een Ecologisch Werkprotocol zodra het bestek klaar is.

8.2 Beschermde gebieden

Wettelijk beschermde gebieden

De voorgenomen ingreep leidt in de permanente situatie niet tot negatieve effecten op voor enig Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. De tijdelijke verstoring door de werkzaamheden is dermate tijdelijk en gering is, dat deze het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengt voor de aangewezen habitattypen, habitatsoorten en broedvogels. Voor niet-broedvogels is er mogelijk sprake van tijdelijk effect als gevolg van (plaatselijke) verstoring van foerageer- en rustgebieden in het plangebied. De verstoring zal zo veel mogelijk worden ondervangen door het nemen van mitigerende maatregelen, deze zullen nader moeten worden uitgewerkt in een Ecologisch Werkprotocol. Het gaat om een verstoring op een beperkt deel van de populatie en deze zal zich na afronding van de werkzaamheden (meer dan) herstellen. De voorgenomen ingreep in het plangebied is ten behoeve van het uitvoeren van beheerplanmaatregelen. Op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) geldt een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd

noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

Natuurnetwerk Nederland

Het projectgebied Mokkebank maakt onderdeel uit van het NNN. De voorgenomen ingreep draagt echter bij aan de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De voorgenomen ingreep kan in overeenstemming met de planologische gebiedsbescherming plaatsvinden. Er is daarom ook geen sprake van compensatieplicht.

8.3 Beschermde houtopstanden

Er worden ten behoeve van de realisatie van de voorgenomen ingreep in het projectgebied Mokkebank geen bomen gekapt waardoor het onderdeel beschermde houtopstanden niet aan de orde is. Daarnaast geldt dat wanneer er onvoorzien alsnog gekapt dient te worden bijvoorbeeld bij het herstellen van het slenkenpatroon dat dit (afhankelijk van de grote) gezien kan worden als een opschoningsactie en daarmee als zijnde (kleinschalig) beheer en onderhoud waarmee ook voor die eventuele werkzaamheden geldt dat het onderdeel beschermde houtopstanden niet aan de orde is.

provinsje fryslân
provincie fryslân

provinsje fryslân
 provincie fryslân

A3 Aanvullend onderzoek waterspitsmuis

A4 Aanvullend onderzoek grote modderkruiper

A5 Aanvullend onderzoek heikikker

A6 Aanvullend onderzoek rugstreeppad

A7 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied IJsselmeer

Habitattypen	Habitatsubtype	Oppervlakte	Kwaliteit	Relatieve bijdrage
H1330B - Schorren en zilte graslanden	Binnendijks	=	=	C
H1330B - Kranswierwateren		=	=	B2
H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden		=	=	A1
H6430A – Ruigten en zoomen	Moerasspirea	=	=	C
H6430B – Ruigten en zoomen	Harig wilgenroosje	=	=	C
H7140 – Overgangs- en trilvenen	Trilvenen	=	=	C

Habitatrichtlijnsoorten	Populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Relatieve bijdrage
H1163 – Rivierdonderpad	=	=	=	
H1318 - Meervleermuis	=	=	=	B1
H1340 – Noordse woelmuis	>	>	=	C
H1903 – Groenknolorchis	=	=	=	C

Broedvogels	Aantal broedparen	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Relatieve bijdrage
A017 – Aalscholver	8000	=	=	B2
A021 – Roerdomp	7	>	>	B1
A034 – Lepelaar	25	=	=	C
A081 – Bruine kiekendief	25	=	=	C
A119 – Porseleinhoen	18	>	>	B1
A137 – Bontbekplevier	13	>	>	B1
A151 – Kemphaan	20	>	>	C
A193 – Visdief	3300	=	=	B2
A292 – Snor	40	=	=	B1
A295 – Rietzanger	990	=	=	B1

Niet-broedvogelsoorten	Doelstelling omvang leefgebied	Doelstelling kwaliteit leefgebied	Instandhoudingsdoelstelling	Omvang populatie
A005 – Fuut	>	>	Foerageergebied	2200
A017 – Aalscholver	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	8100
A034 – Lepelaar	=	=	Foerageergebied	30
A037 – Kleine zwaan	=	=	Slaap- en rustplaats	20
A037 – Kleine zwaan	=	=	Foerageergebied	1600
A040- Kleine rietgans	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	30

A041 - Kolgans	=	=	Slaap- en rustplaats	19000
A043 – Grauwe gans	=	=	Foerageergebied	4400
A045 - Brand gans	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	580
A045 - Brand gans	=	=	Slaap- en rustplaats	26200
A048 - Bergeend	=	=	Foerageergebied	1500
A050 - Smient	=	=	Foerageergebied	210
A051 - Krakeend	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	10300
A052 – Wintertaling	=	=	Foerageergebied	280
A053 – Wilde eend	=	=	Foerageergebied	3800
A054 Pijlstaart	=	=	Foerageergebied	60
A056 - Slobeend	=	=	Foerageergebied	60
A059 - Tafeleend	=	=	Foerageergebied	310
A061 - Kuifeend	=	=	Foerageergebied	11300
A062 - Toppereend	=	=	Foerageergebied	15800
A067 - Brilduiker	=	=	Foerageergebied	310
A068 - Nonnetje	>	>	Foerageergebied	180
A070 - Grote zaagbek	>	>	Foerageergebied	1850
A125 - Meerkoet	=	=	Foerageergebied	3600
A132 - Kluut	=	=	Foerageergebied	20
A140 - Goudplevier	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	9700
A151 - Kemphaan	=	=	Foerageergebied	17300
A151 - Kemphaan	=	=	Slaap- en rustplaats	2100
A156 - Grutto	=	=	Foerageergebied	2200
A156 - Grutto	=	=	Slaap- en rustplaats	290
A160 - Wulp	=	=	Foerageergebied	3500
A160 - Wulp	=	=	Slaap- en rustplaats	310
A177 - Dwergmeeuw	>	>	Foerageergebied	85
A190 - Reuzenstern	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	40
A197 - Zwarte stern	>	>	Foerageergebied	73200
A702 - Toendrarietgans	=	=	Slaap- en rustplaats	Behoud

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen